ГАЗЭТА БЕЛАРУСАЎ У ВОЛЬНЫМ СЬВЕЦЕ ЦАНА — PRICE ¢ 50

Беларус

BIELARUS — BYELORUSSIAN NEWSPAPER IN THE FREE WORLD
POST ADDRESS: BIELARUS, P. O. BOX 109, JAMAICA, N. Y. 11431, Tel.: AX 1-8038

Год XX. № 153 | Нью Ёрк | January — Студзень 1970. | New York | Vol. XX. № 153

НОВЫ БАЛЬШАВІЦКІ НАСТУП У БССР

ПЕРШАЕ СЛОВА СКАЗАЛА ПАРТЫЯ

Артыкул сакратара ЦК КПБ Станіслава Пілатовіча „Творчая інтэлігенцыя й сучасная ідэялягічная барацьба" ў верасенскім нумары „Полымя" — першае афіцыйнае дырэктыўнае выступленьне партыі ў кірунку строгай рэглямэнтацыі й прывярненьня службовае ролі ўсіх галінаў беларускага мастацтва й культуры.

Пасьля некаторае творчае свабоды ў першай палавіне 60-ых гадоў у выніку дэсталінізацыі, ужо пры канцы 1965 — на пачатку 66 году партыя пачала паступова, але наважана й сыстэматычна ўзноў умешвацца ў дзейнасьць творчае інтэлігенцыі з мэтаю прыбраць цалкам да сваіх рук усе галіны мастацтва й культуры. Першым сымптомам новага партыйнага курсу ў вагульнасаюзным маштабе быў працэс пісьменьнікаў Даніеля й Сіняўскага. Першым гэткім сымптомам у Беларусі сталіся напады партыйнае крытыкі й друку на пачатку 66-га году супраць Васіля Быкава.

Ад гэнага часу партыя робіць сыстэматычныя намаганьні спыніць працэс вызваленьня літаратуры й мастацтва ад партыйных догмаў ды паставіць іх узноў, як і за сталіншчынай, на службу партыі. Але робіцца гэта або шляхам агульных заклікаў трымацца прынцыпаў партыйнасьці й народнасьці літаратуры й мастацтва, або за пасярэдніцтвам інсьпіраваных партыяй крытыкаў, старшыняў творчых саюзаў ды ўслужлівых ёй не за страх, а за сумленьне некаторых пісьменьнікаў і мастакоў.

Згаданае выступленьне ў „Полымі" сакратара ЦК КПБ С. Пілатовіча — фактычна першая афіцыйная дырэктара літаратуры й мастацтву, а таксама першае афіцыйнае зьвінавачаньне працаўнікоў беларускае літаратуры й мастацтва, творчасьць якіх, на думку партыі, нясугучная партыйнай лініі.

Паклікаўшыся на сяньняшняе завайстрэньне двух сьветапаглядаў, Пілатовіч перад беларускімі літаратарамі й мастакамі ставіць наступную дырэктыву: „Уся мастацкая творчасьць — хочуць гэтага ці ня хочуць асобныя мастакі — носіць палітычна завойстраны характар. Несхаваныя палітычныя тэндэнцыі ўрываюцца і ў тэатр, і ў кінавытворчасьць, і ў майстэрні мастакоў. А спроба асобных творчых работнікаў стаць на „нэўтральныя" пазыцыі азначае іх адыход зь перадавых рубяжоў, уступку клясаваму націску буржуазіі". Затым, як цьвердзіць Пілатовіч, „ад кожнага творчага работніка патрабуецца выключная дакладнасьць ідэйна-мастацкіх пазыцыяў".

Адначасна з артыкулам Пілатовічавым зьявіўся ў нумары 15-ым „Коммуниста Белоруссии" за верасень летась артыкул першага сакратара Менскага абкому партыі І. Палякова „Партыйны Камітэт і інтэлігэнцыя", у якім даюцца ўжо канкрэтныя мерапрыёмствы, што павінен рабіць партыйны камітэт, каб уся дзейнасьць творчае інтэлігенцыі Беларусі насіла гэны „палітычна завойстраны характар" ды каб ня было сярод гэтае інтэлігенцыі гэткіх, што прабавалі-б стаць на гэныя „нэўтральныя" пазыцыі.

Што да беларускай мастацкай літаратуры, Пілатовіч уважае, што „на фоне агульнага ўздыму, тых вялізарных дасягненьняў літаратурнай творчасьці, якія дэманстраваліся ў сувязі з 50-годзьдзем Кастрычніка й паўвяковым юбілеем рэспублікі, мы бачым і яе слабасьці". Беларуская сучасная літаратура, на ягоную думку, „навет у тэматычных адносінах . . . прымушае чакаць лепшага". Рэч у тым, што беларуская літаратура, як ён цьвердзіць, зашмат зварачваецца ў мінуўшчыну заміж таго, каб галоўна дасьледваць сучаснасьць, шырэй адлюстроўваць працэс індустрыялізацыі краю, жыцьцё работнікаў і тэму працы.

Адмоўна выказаўся Пілатовіч пра маладога беларускага паэту Анатоля Вярцінскага й апошні ягоны зборнік „Чалавечы знак", як „неаднародны ў ідэйна-мастацкіх адносінах і ў многім супрэчлівы". „Паэтычная „туманнасьць" твораў Вярцінскага, — як літаральна цьвердзіць Пілатовіч, — нічога не сьцьвярджае, ні за што не змагаецца, ня ставіць літаратуру ў арсэнал актыўных сродкаў барацьбы за камуністычныя ідэялы". Васіля Быкава дакарае Пілатовіч за тое, што ён „ніяк ня можа пераадолець бар'ер прыгнечанасьці" ды што „ў ягоных апошніх творах усё яшчэ пераважаюць хварбы цёмныя, змрочныя", што ягоная творчасьць „ніяк ня можа ўзьняцца на вяршыні сваё баявітасьці й прынцыповасьці".

Зь літаратурных крытыкаў Пілатовіч заатакаваў Дзімітра Бугаёва й Віктара Каваленку за іхнае арыентаваньне пісьменьнікаў „у няправільным кірунку" й „падтрымку імі слабых у ідэйна-мастацкім пляне твораў", Алеся Адамовіча за быццам няправільнае насьвятленьне творчасьці Кузьмы Чорнага, ды Сараф'іма Андраюка за ягонае накіроўваньне пісьменьнікаў на паказ звычайнага, шэрага чалавека.

Зь Пілатовічавых зьвінавачаньняў добра відаць, што заатакаваныя ім пісьменьнікі й крытыкі не паказалі й заваду антысавецкіх ці антыпартыйных тэндэнцыяў. Іхная віна адно ў тым, што яны або ў некаторых сваіх творах былі апалітычнымі, або выяўлялі чыста індывідуальныя асаблівасьці свайго таленту.

Ня менш войстра заатакаваў Пілатовіч тэатры Беларусі й кінамастацтва. Ён піша: „Некаторымі драматургамі й тэатрамі ня пераадолена тэндэнцыя, якая зьявілася ў пяцьдзясятыя гады: увесьці пад выглядам наватарства ў практыку савецкага тэатру чужыя нашаму мастацтву й глядачу мэтады й пагляды". Канкрэтна заатакаваў Пілатовіч удзельнікаў тэатральнае дыскусіі, што разгорталася нядаўна ў часапісе „Неман". Зь фільмовых працаўнікоў трапіў пад абстрэл рэжысэр студыі „Беларусьфільм" Вінаградаў за тое, што ён больш рупіцца пра форму, чымся „аб глыбокім пранікненьні ў сутнасьць грамадзкіх праблем, якія браліся ў васнову фільмаў"*).

Падсумоўваючы свае зьвінавачаньні, Пілатовіч наапошку падчыркнуў, што „не бяда, калі мастак памыляецца ў пошуку новага, памылка заўсёды будзе ім-жа самім выпраўлена; горш, калі выдаюцца за новае падсунутыя нам ідэйкі з забруджаных крыніц, каб пасеяць на нашым чыстым полі насеньне дробнабуржуазных поглядаў, нацыяналізму, нігілістычных адносін да таго, што ўжо заваявана". З гэтых Пілатовічавых словаў вынікае, што заатакаваныя ім творчыя работнікі сьвядома ўводзілі ў сваю творчасьць гэныя „падсунутыя ідэйкі з забруджаных крыніц".

Але прыведзеныя Пілатовічам „грахі" згаданых ім пісьменьнікаў, крытыкаў, тэатральных і фільмовых працаўнікоў ані не даюць асноваў для гэткіх цяжкіх зьвінавачаньняў, а ягоныя патрабаваньні ад літаратуры й мастацтва проста нярэальныя. Калі-б беларускае мастацтва стала на патрабаваныя Пілатовічам пазыцыі, яно перастала-б быць мастацтвам, а сталася-б адно прапагандавым рупарам партыйнае палітыкі.

Бясспрэчна, Пілатовічава выступленьне сьветчыць пра далейшае завайстрэньне палітычнага курсу ў дачыненьні да беларускае культуры й мастацтва. Але выдаецца таксама бясспрэчным і тое, што ані пісьменьнікі, ані працаўнікі тэатру й кіно, ані таксама працаўнікі іншых галінаў мастацтва ня здолеюць, калі-б нат і хацелі, задаволіць Пілатовічавых патрабаваньняў, бо гэта было-б раўназначна з адмаўленьнем і запярэчаньнем самое існасьці мастацтва.

*) За гэтыя свае „грахі" В. Вінаградаў быў асабліва войстра заатакаваны загадчыкам аддзелу культуры ЦК КПБ С. Марцэлевам на пленуме Саюзу кінаматаграфістых Беларусі 26 лістапада 1969 г., у выніку чаго быў ён пастановаю гэтага пленуму выкінуты із складу праўленьня Саюзу кінаматаграфістых Беларусі.

СКАЗАЦЬ НАСТУПНАЕ СЛОВА — ЗМУСІЛІ ПІСЬМЕНЬНІКАЎ

Артыкулам сакратара ЦК КПБ С. Пілатовіча ў верасенскім нумары „Полымя" й артыкулам першага сакратара менскага абкому партыі І. Палякова ў нумары 15-тым „Коммуниста Белоруссии" за верасень леташняга году партыя афіцыйна пачала свой новы наступ на беларускую літаратуру з мэтаю поўнага ейнага падпарадкаваньня сваім дырэктывам ды спыненьня тае крыхі творчае свабоды, што ўдалося пісьменьнікам заваяваць у першай палавіне 60-ых гадоў.

Пасьля гэтага заставалася спадзявацца, што партыя пастараецца, каб, падобна да выпрабаванае ў падобных выпадках схэмы, ейныя дырэктывы падхапілі адказныя прадстаўнікі літаратуры й мастацтва ды павялі адпаведную кампанію за дакладнае ўжыцьцёўленьне гэных дырэктываў. Чакаць на патрэбную для партыі рэакцыю доўга не давялося. Бо ўжо ў лістападзе летась адзін за адным выступілі ў гэтым пытаньні прадстаўнікі ўсіх галоўных жанраў літаратуры: малады паэта Хведар Жычка, што займае сяньня вельмі важнае становішча загадчыка рэдакцыі мастацкай літаратуры выдавецтва „Беларусь", сакратар Саюзу пісьменьнікаў Беларусі й адзін з найвыдатнейшых сучасных празаікаў Іван Мележ, старэйшы літаратурны крытык і літаратуравед Васіль Івашын. Як бачым, ролі былі разьмеркаваныя вельмі дакладна: па адным прадстаўніку ад кажнага галоўнага жанру літаратурнае творчасьці.

Сваё выступленьне ў духу Пілатовічавага артыкулу зрабіў Хведар Жычка на лістападаўскім пісьменьніцкім пленуме. Зазначыўшы, што кажны пісьменьнік павінен „зьвяраць сябе па Леніну" й ні на крок не адхіляцца ад ленінскіх пазыцыяў, Хведар Жычка паказаў на шмат якія адхіленьні ад гэных ленінскіх пазыцыяў у сучаснай беларускай літаратуры. Ён казаў: „На вялікі жаль, у вапошні час, зьявілася нямала твораў, асабліва апавяданьняў, у якіх амаль ня знойдзеш героя, які-б рабіў нешта карыснае . . . З апавяданьня ў вапавяданьне вандруе гэтакі глыбокадумны малады чалавек, якому ўсё на белым сьвеце не да спадобы, нешта гняце, мучыць яго, а што — ён і сам добра ня ведае". Сьледам за Пілатовічам Жычка канкрэтна заатакаваў Васіля Быкава за ягоныя апошнія аповесьці „Праклятая вышыня" й „Круглянскі мост", а таксама апошні зборнік паэзіі Анатоля Вярцінскага „Чалавечы знак", як творы, што, паводля ягоных словаў, „зьяўляюцца ня проста няўдачамі аўтараў, а маюць сур'ёзныя ідэйна-мастацкія пралікі".

Прадстаўнік мастацкае прозы Іван Мележ зрабіў сваё выступленьне ў „Правде" за 25 лістапада ў артыкуле „Дыханьне праўды". У васноўным артыкул гэты дакладнае паўтарэньне галоўных тэзаў і высноваў зь ягонага дакладу на пленуме Саюзу пісьменьнікаў Беларусі 19 лістапада за выняткам аднае вельмі важнае мясьціны, якой у дакладзе праўдападобна ня было. Вось гэтая мясьціна ў „Правде": „Сучасная беларуская літаратура ў цэлым сур'ёзна дасьледуе жыцьцё. А ўсё-ж не-не, ды і адчуеш у іншых творах некаторых маладых — ды і ня толькі маладых — пісьменьнікаў баязьлівасьць у выстаўленьні вялікіх праблемаў часу, уцёкі ў вузкамаральную, дробных імкненьняў праблематыку. Дробнатэм'е — як небясьпека для беларускага апавяданьня — ня выпадкова адзначалася ў дыскусіі пра апавяданьне, што нядаўна адбывалася ў Саюзе пісьменьнікаў рэспублікі".

Вось-жа гэтага дакору пад адрысам некаторых пісьменьнікаў у Мележавым дакладзе на пленуме праўдападобна ня было, бо нічога пра гэта не ўспаміналася ў даволі падрабязным пераказе гэтага дакладу ў „Літаратуры і Мастацтве". Нельга дапушчаць, каб „Літаратура і Мастацтва", асабліва пры цяперашнім сваім галоўным рэдактару, церазь меру ўслужлівым партыйным дзейнікам Леаніду Прокшы, прамаўчала гэны докар пад адрысам некаторых пісьменьнікаў. Выглядала-б тады, што гэтае Мележава зьвінавачаньне некаторых пісьменьнікаў было зробленае пад адпаведным ціскам спэцыяльна для „Праўды". А гэта ўжо мела-б сваю не малаважную вымову.

Зь літаратурных крытыкаў падтрымаць новы партыйны курс у літаратуры выпала на долю Васіля Івашына, што, дарэчы, падобна як і Іван Мележ, ніколі дасюль ня выступаў з падобнымі абвінавальнымі артыкуламі. У сваім артыкуле „Прынцып камуністычнай партыйнасьці ў літаратуры" ў лістападаўскім нумары „Коммуниста Белоруссии" ён у васноўным паўтарыў Пілатовічавы дырэктывы ды заатакаваў агульна тых пісьменьнікаў, у творах якіх, на ягоную думку, зазначаецца „адсутнасьць выразнай партыйнай пазыцыі", што быццам робіць гэтыя творы „ідэйна й мастацка няпоўнацэннымі". У якасьці канкрэтнага прыкладу назваў Івашын Васіля Быкава, бачучы ў ягоным „імкненьні . . . акцэнтаваць увагу галоўным чынам на трагічных калізіях вайны", што зьяўляецца быццам, як кажа Івашын літаральна, „выкрыўленьнем гістарычнай праўды, . . адыходам ад прынцыпаў сацыялістычнага рэалізму".

Ува ўсіх гэтых выступленьнях і партыйных кіраўнікоў на Беларусі, і выкарыстаных дзеля гэтага партыяй прадстаўнікоў беларускай пісьменьніцкай грамадзкасьці беларускія пісьменьнікі зьвінавачваюцца не за якія-небудзь супярэчныя партыйнай лініі тэндэнцыі, бо тэндэнцыяў гэткіх у творах сучаснае беларускае літаратуры няма й заваду дый быць ня можа ў сяньняшніх палітычных абставінах. Беларускія пісьменьнікі зьвінавачваюцца за гэткія, здавалася-б, нявінныя рэчы, як палітычна нэўтральны або, інакш кажучы, апалітычны характар некаторых іхных твораў. А гэткае стаўляньне справы ўжо штосьці жахлівае, што дакладна прыпамінае гады сталінскіх пагромаў ды дзікага разгулу вульгарна-сацыялягічнай крытыкі.

Гэткім парадкам беларуская літаратура ўваходзіць сяньня ў фазу новых цяжкіх выпрабаваньняў. Але нельга нат дапускаць, што беларускія пісьменьнікі ў сваёй лепшай бальшыні згодзяцца стацца адно бяздушнымі рупарамі партыйнае палітыкі й прапаганды. За гады дэсталінізацыі беларуская літаратура, падобна як і літаратуры іншых народаў Савецкага Саюзу, гэтак цьвёрда й грунтоўна замацавала свае мастацкія пазыцыі, гэтак станоўча адгарадзілася ад згубнага для мастацкай творчасьці партыйнага дагматызму й нявольніцкай службовасьці, што ў ніякім выпадку не патрапіць яна вярнуцца на пазыцыі часоў сталіншчыны.

Ст. Станкевіч

ШАНУЙЦЕ СВОЙ І НАШ ЧАС! НЕ ЧАКАЙЦЕ НА НАШЫЯ ПІСЬМОВЫЯ НАПАМІНАНЬНІ. А ЛЕПШ АДРАЗУ ВЫШЛІЦЕ ПАДПІСКУ НА 1970 ГОД!

Шчыра вітаем з 80-годзьдзем жыцьця заслужанага й няўтомнага грамадзкага й палітычнага дзеяча, калішняга пасла ад Беларусаў на Польскі Сойм, асабістага прадстаўніка Прэзыдэнта БНР на Паўночную Амэрыку

АЛЯКСАНДРА СТАГАНОВІЧА

ды зычым Яму найлепшага здароўя ды памыснасьці ў жыцьці й далейшай працы.

Прэзыдыюм Рады БНР і Рэдакцыя „Беларуса"

У АРГАНІЗАЦЫІ БЕЛАРУСКА-АМЭРЫКАНСКАЙ МОЛАДЗІ Ў НЬЮ ЁРКУ

Некаторыя сябры й прыхільнікі Арганізацыі Беларуска - Амэкыканскае Моладзі ў Нью Ёрку правялі ў сыботу 10 студзеня сёлета калядную вечарыну зь ялінкай, калядкамі, танцамі й буфэтам. На вечарыну прыбыла таксама група калядоўшчыкаў зь Ньюбрансьвіцкага Аддзелу АБАМ.

Адбылася заадно й нарада што да далейшае дзейнасьці Ньюёркаўскага Аддзелу АБАМ. І хоць фармальныя перавыбары з прычыны мізэрнае колькасьці прысутных сяброў не маглі адбыцца, то ўсё-ж, на прапанову дасюлешняга кіраўніка Аддзелу АБАМ інж. Вячаслава Станкевіча, пяць асобаў з прысутных далі згоду ачоліць арганізацыю й спрабаваць як-небудзь ажывіць ейную дзейнасьць ды зацікавіць ёю й тых сяброў, што сяньня зусім бязьдзейныя й фактычна апыніліся вонках арганізацыі. Гэтак у новае часовае кіраўніцтва Аддзелу АБАМ увайшлі: Раіса Станкевіч, Галіна Тумаш, Валянтын Гарошка, Юзік Казьлякоўскі й Уладзік Андрыца.

„Не адмаўляйцеся, праяўляйце ініцыятыву, а мы зь Нью Брансьвіку заўсёды Вам паможам!" — казаў на разьвітаньне кіраўнік Ньюбрансьвіцкага Аддзелу АБАМ Аўген Лысюк.

Нельга вінаваціць Ньюёркаўскае моладзі за ейную цяперашнюю абыякавасьць і інэртнасьць да свае арганізацыі, бо-ж ня гэтак яшчэ даўно моладзь гэтая праўляла шырокую дзейнасьць і жыва цікавілася беларускімі справамі. Вінаваціць можна й трэба нашае старэйшае грамадзтва, перш-наперш бацькоў, што свайму маладому пакаленьню не патрапілі прышчапіць любасьці да свайго роднага, не патрапілі ўзгадаваць сваіх дзяцей на гэткіх-жа грамадзян Беларусаў, якімі зьяўляюцца або прынамся зьяўляліся, калі былі маладымі, яны самі.

Хацелася-б пажадаць нашай Ньюёркаўскай моладзі ўзыйсьці на новы арганізацыйны шлях і ўзапраўды ажывіць сваё грамадзкае, нацыянальна - культурнае й сяброўскае жыцьцё, ажывіць сваю арганізацыю. Але яшчэ ў большай ступені хацелася-б пажадаць ейным бацьком і наагул грамадзтву больш паважна ставіцца да моладзі, захвочваць яе да дзейнасьці ды самім даваць у гэтым добры прыклад.

У БЕЛАРУСКІМ ІНСТЫТУЦЕ НАВУКІ Й МАСТАЦТВА

Др. Вітаўт Тумаш, старшыня БІНім і актыўны дасьледнік гісторыі беларускага друку, прачытаў на навуковым паседжаньні Інстытуту 13 сьнежня 1969 г., рэфэрат „Гэтман Рыгор Хадкевіч і ягонае выдавецтва (Да 400-х угодкаў заблудаўскае друкарні)". Др. В. Тумаш сабраў багаты й цікавы матар'ял пра арганізацыю гэтманам Хадкевічам у 1569 г. у Заблудаве друкарні ды працу ў ёй друкара Івана Фёдарава. Даклад быў выслуханы зь вялікім зацікаўленьнем ды закончыўся жывай дыскусіяй, асабліва на тэму нацыянальнасьці І. Фёдарава.

© PDF: Kamunikat.org 2011 © Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2011

BIELARUS

Byelorussian Newspaper in the Free World
Published monthly by
BYELORUSSIAN-AMERICAN ASSOCIATION, Inc.,
166 — 34 Gothic Drive, Jamaica, N. Y. 11432.
Subscription $ 6.00 yearly.

„БЕЛАРУС" —Газэта Беларусаў у Вольным Сьвеце
Выходзіць месячна. Рэдагуе Калегія.
Выдае: Беларуска-Амэрыканскае Задзіночаньне
Выпіска зь перасылкаю — 6 дал. на год.

ПАЧЫНАЮЧЫ НОВЫ ГОД

Пачынаючы Новы Год, важна прыгадаць, што мы зрабілі ў нацыянальна-грамадзкай галіне ў мінулым 1969 годзе, ды намеціць прынамся агульныя найважнейшыя заданьні, што настырліва стаяць перад намі у сёлетнім 1970 годзе.

Мінулы год нічым асаблівым нас не парадаваў. Уза ўсіх беларускіх эміграцыйных асяродзьдзях вялася гэткая-ж, як і раней, сьціплая палітычная, грамадзкая й нацыянальна-культурная дзейнасьць, што сваймі вынікамі далёка не задавальняла навет найважнейшых нашых патрэбаў.

Як і мінулымі гадамі, дзейнасьць гэтая, нажаль, у васноўным праводзілася літаральна ў кажным асяродзьдзі ЗША, Канады, Аўстраліі й Ангельшчыны малой жменькай людзей пры большым або меншым падтрыманьні ўзноў-жа невялікай колькасьці іншых ды пры поўнай грамадзкай пасыўнасьці вялізарнай бальшыні нашае эміграцыі. У кажным беларускім асяродзьдзі за ўвесь мінулы час вылучыліся здольныя, ідэйныя й ахвярныя адзінкі, пасьлядоўныя й вытрывалыя пры ўсякіх — памысных і няспрыяльных — абставінах, на плячох якіх ляжаў і ляжыць увесь галоўны цяжар нашае нацыянальнае дзейнасьці. I ў гэтым ня было-б яшчэ нічога кепскага, — усюды й заўсёды ўсякую асабіста бескарысьлівую дзейнасьць ачольваюць і вядуць звычайна адзінкі, укладаючы ў яе максімум часу, энэргіі й матар'яльных затратаў, — калі-б было большае падтрыманьне з боку мала актыўных ды калі-б ня поўная грамадзкая абыякавасьць і інэртнасьць гэнае эміграцкае бальшыні.

Дзеля большае актывізацыі нацыянальнае дзейнасьці конча патрэбныя дзьве рэчы: шырэйшы, хай сабе й мінімальны ўдзел у грамадзкім жыцьці й працы гэнае зусім пасыўнае й грамадзка абыякавае бальшыні ды большая матар'яльная дапамога дзеля гэтае дзейнасьці літаральна ўсіх, што ўважаюць сябе палітычнымі эмігрантамі. Трэба ведаць, што шмат якія нязвычайна важныя дзялянкі нацыянальнае нашае дзейнасьці зусім занядбаныя зь вялікай шкодай для справы адно з тае прычыны, што няма на гэта матар'яльных магчымасьцяў, няма грошай.

Палітычныя эміграцыі звычайна маюць высокія абавязкі, як правіла, перад дзьвюма бацькаўшчынамі: перад новай сваёй бацькаўшчынай, дзе яны знайшлі прыпынак і ў бальшыні сваёй сталіся ейнымі грамадзянамі, і перад сваёй старой бацькаўшчынай, дзе яны або іхныя бацькі нарадзіліся й зь якой адчуваюць ідэйную й пачуцьцёвую лучнасьць. Свае абавязкі перад новай бацькаўшчынай кажны з нас выконвае або ў моц юрыдычнага закону — плаціць падаткі, маладыя мужчыны адбываюць вайсковы абавязак, у выпадку вайны змагаюцца на фроньце, іншыя-ж абавязкі, як ляяльнасьць да новае бацькаўшчыны, праца для ейнага дабра й магутнасьці ўскладаюцца на нас у моц маральнага закону. I гэтыя абавязкі ўсе мы выконваем бязь ніякіх нараканьняў, як рэчы зусім нармальныя.

Але нельга забывацца пра абавязкі й перад нашай старой бацькаўшчынай — Беларусяй, што знаходзіцца ў маскоўска-камуністычнай няволі. Праўда, ніякія юрыдычныя законы ня змушаюць нас працаваць і несьці матар'яльныя затраты на карысьць нашае старое бацькаўшчыны. Але змушаюць нас да гэтага законы маральныя, нашае нацыянальнае й людзкае сумленьне.

Усе нашыя людзі ў краёх свайго асяленьня змушаныя цяжка працаваць на жыцьцё й ня ўсе могуць аддаваць навет малую долю сваіх сілаў і часу беларускай нацыянальна-вызвольнай дзейнасьці. Дый далёка ня ўсе маюць патрэбныя здольнасьці й кваліфікацыі дзеля беспасярэдняй палітычнай, грамадзкай і нацыянальна-культурнай дзейнасьці. Але ўсе бадайшто бяз вынятку маюць вялікія магчымасьці **памагаць** матар'яльна нацыянальнай дзейнасьці, якую за іх вядуць іншыя. Грошы таксама праца, а бяз грошай зусім немагчымая і дзейнасьць гэнае жменькі людзей добрае волі, што яе з поўным самаадданьнем вядуць. Патрэбная не адчэпная, як кажуць, дзеля людзкога вока адно, мізэрная матар'яльная дапамога, што сяды-тады на нейкую асабліва важную канкрэтную патрэбу ў бальшыні выпадкаў кідаюць, скрывіўшыся й стогнучы, пяцёрку або дзясятку, і ўважаюць, што гэтым яны зрабілі вялікую ідэйную справу. Патрэбная дапамога выплатная, раўнамерная па часу, які мусіў-бы быць затрачаны на бескарысьлівую нацыянальную дзейнасьць, а з тых або іншых прычынаў, пераважна неабаснаваных, гэты час затрачаны ня бывае.

Вось пра гэта й трэба нам усім перш-наперш падумаць у сёлетнім годзе, ды ня толькі падумаць, а й ляяльна выконваць, як свой маральны людзкі абавязак, як патрыятычны нацыянальны абавязак перад старой бацькаўшчынай.

БРАТЫ ЛУЦКЕВІЧЫ Й МЫ

1. "ГОДЗЕ ЗАХОДНЯЙ ЦІ ЎСХОДНЯЙ КУЛЬТУРЫ"

У ліпені 1910 году беларускае грамадзтва сьвяткавала 25-ыя ўгодкі сьмерці выдатнага сына Беларусі, пісьменьніка й грамадзкага дзеяча Вінцука Дуніна-Марцінкевіча. Памяці ягонай быў прысьвечаны цэлы нумар выдаванае й рэдагаванае братамі Іванам і Антонам Луцкевічамі газэты „Наша Ніва". Пачынаўся гэны сьвяточны нумар прыгожымі й глыбокімі словамі, што гучэлі гэтак-жа праўдзіва тады, блізу 60 гадоў таму, як праўдзіва й трапна гучаць яны цяпер ды будуць гучэць заўсёды:

„Усе культурныя нацыі, — пісала „Наша Ніва", — вельмі шануюць памяць найбольш заслужоных сыноў сваіх і ў гадаўшчыны іх ураджэньня, сьмерці ўспамінаюць іх заслугі.

Такія нацыянальныя памінкі маюць вялікую вагу: асьвечваючы моц і сілу ўсяе нацыі, которая такіх сыноў узгадавала, разьвіваюць у народзе паважаньне сябе самога, будзяць нацыянальную сьведамасьць, а разам з гэтым заахвочваюць кажнага да працы для грамадзтва, даводзячы жывым прыкладам, што раней ці пазьней родны край ацэніць тую працу паводле справядлівасьці".

Родны край, ахутаны сяньня цемраю партыйнае догмы, ня можа тымчасам ацэньваць працы сваіх сыноў і дачок „паводле справядлівасьці" — праца там ацэньваецца (мы маем наўвеце афіцыйную ацэну) паводле прыслужніцтва й выслужніцтва перад кучкай, не абраных народам захопнікаў улады, агентамі чужое й варожае справе свабоды беларускага народу панявольніцкае сілы. Адно антынародным характарам гэтае сілы можа быць вытлумачаны факт, што дагэтуль на Беларусі застаецца нявывучанай ды шырэйшым колам грамадзтва амаль няведамай багатая выдавецкая й культурная спадчына братоў Івана й Антона Луцкевічаў. Над постацямі іх вісіць табу партыйных цемрашалаў, што баяцца сьвятла гістарычнае аб'ектыўнасьці, што зь ненавісьцяй фанатыкаў гвалцяць кажны факт, які ня лезе ў іхны Пракрустаў ложак, у іхныя фальсыфікатарскія схэмы. „Гістарычную праўду цяжка зразумець без авалоданьня марксыцка-ленінскай мэтадалёгіяй; — трубіць цяпер у вушы беларускай інтэлігенцыі новы губэрнатар, першы сакратар Менскага абкому КПБ Палякоў у сьвежым нумары маскоўскага „Коммуниста" (№ 5, б. 56), — тут патрэбныя навуковы сьветагляд, партыйны клясавы падыход да аналізу фактаў мінуўшчыны й сучасьнасьці".

Але на факты мінуўшчыны й сучаснасьці Беларусі трэба глядзець не камуністычна-партыйнымі, а беларускімі вачыма, ня гвалцячы фактаў і не пераліцоўваючы іх на чужы капыл прыхваткай марксыцка-ленінскае мэтадалёгіі.

Пытаньне, на якое мы шукаем адказу сяньня, гэта: якую ролю, якое значаньне ў гісторыі беларускага нацыянальнага адраджэньня і ў нашым сучасным жыцьці тут у Амэрыцы мае палітычна-арганізацыйная, выдавецкая, літаратурна-навуковая ды культурная дзейнасьць братоў Івана й Антона Луцкевічаў? Поўны адказ на гэтае пытаньне — даўгі й багаты. Мы абмяжуемся, бадай, да аднаго аспэкту, на нашую думку, прынцыпова важнага.

Жыцьцё кажнага чалавека ўпаасобку, як і жыцьцё цэлага народу, складаецца, можна сказаць, з пачуцьця й дзеі. Узаемасувязь гэтых двух элемэнтаў, абумоўленасьць таго мамэнту, калі пачуцьцё ператвараецца ў дзею, залежыць ад таго, што завуць тэмпэрамантам, натураю, характарам адзінкі, народу. Беларусы, як ведама, людзі пераважна лагодныя, спакойныя, ціхамірныя. Рысу гэтую заўважыў яшчэ ў XIX ст. „бацька" нашага літаратурнага адраджэньня Францішак Багушэвіч. У „Прадмове" да свайго зборніка вершаў 1891 году„Дудка беларуская" ён пісаў пра Беларусь: „Не вялікая, не малая, ня чырвоная, ня чорная яна была, а белая, чыстая: нікога ня біла, не ладбівала, толькі баранілася". Гэтай Багушэвічавай характарыстыцы як-бы падтаквае прыгнечаны коласаўскі „Мужык" 1909 году: „Я маўчу, маўчу, трываю . . ." Маўчаньне й трываньне, што чорнаю плахай пакрыла Беларусь пасьля мураўёўскіх распраў з каліноўцамі, у вялікай меры абумовіла нашае адраджэньне канца XIX-га й пачатку XX-га стагодзьдзяў. Гэтае маўчаньне й трываньне давала шырокі ход пачуцьцям і выявам іх у вартасьцях духова-культурнага парадку. Нашая гістарычная глеба, урадлівая на людзей, што ўмеюць маўчаць і трываць, што не падбіваюць, адно бароняцца, абумовіла й тое, што гісторыя Беларусі багацейшая на пісьменьнікаў, чымся палітыкаў, на людзей пачуцьця, чымся людзей ініцыятывы, на вартасьці культурна-мастацкія, чымся арганізацыйна-палітычныя.

Цярпеньню й трываньню, аднак, якое-б даўгое й грывалкае яно ні было, як у васабістым, гэтак і ў нацыянальным пляне, бываюць канцы. Той-жа коласаўскі „Мужык" кажа: „Я — мужык, а гонар маю. Гнуся, але да пары".

У гісторыі нацыі, якая маўчыць, трывае й гнецца, прыходзіць час, калі трэба сказаць „пара", „годзе", калі народ мае маральнае права перад сьветам і маральны абавязак перад сваймі нашчадкамі сказаць разам із сваім паэтам:

Годзе брахні ўжо, падкупленых
зводаў!
Годзе таптаньня праўд вечных,
сьвятых!
Сьцежку свабоднаму духу народу,
Сьцежку да сэрца і зор залатых!
Годзе заходняй ці ўсходняй
культуры!
Для Беларуса цана ім адна,
Ўсе вы, панове, аднакай натуры:
З сэрца чужога кроў ссалі-б
да дна.

Канец XIX стг. для справы беларускага нацыянальнага адраджэньня ня быў пэрыядам непрабуднага сну, як гэта прадстаўлялі некаторыя першыя ізаляваныя адраджэнцы, або як гэта насьвятляюць некаторыя сучасныя гісторыкі. Гэта быў пэрыяд даволі жвавага зацікаўленьня сваёй мінуўшчынай, інтэнсыўнага вывучэньня яе, шуканьня сябе самых. Цікавае сьветчаньне гэтаму дае пецярбурскі часапіс „Северный Вестник", у 10 нумары якога за 1897 год хтосьці, падпісаўшыся скаротам „Г-ч", у артыкуле пра „Беларускіх нацыяналістых", ставячыся да гэных „нацыяналістых" адмоўна, пісаў гэтак:

„Вывучэньне беларускай гісторыі, беларускае гаворкі, звычаяў і павер'яў уважаецца за справу абавязкавую для кажнага інтэлігентнага Беларуса, і апошнімі часамі мясцовая інтэлігенцыя даволі-ткі шчыра працуе ў гэтым кірунку . . . Усе этнаграфічныя, філялягічныя, а таксама — і асабліва — гістарычныя працы Беларусаў, перш-наперш яшчэ лішні раз пацьвярджаюць правільнасьць пагаворкі: Па што пойдзеш, тое й знойдзеш! . . . Нашыя беларускія нацыяналістыя глыбака перакананыя ў існаваньні асобнае беларускае народнасьці".

1897 год, калі друкаваліся гэтыя словы, быў таксама годам першага перапісу жыхарства Расейскае імпэрыі. Не зважаючы на тое, што царская ўлада не прызнавала апрычонага існаваньня ані беларускае нацыянальнасьці, ані беларускае мовы, беларуская мова была ўсё-ж уведзеная ў апытальную анкету перапісу. Падлікі перапісу выявілі існаваньне шматміліённае беларускае масы: 5.886.000, паводля афіцыйных дадзеных, 8.318.000, паводля падліку прафэсара Карскага.

Каб зрушыць гэтую масу народу дзеля грамадзкага высілку на карысьць сабе самым, у імя адраджэньня нацыі, мала было свае мовы ці навет свае літаратуры, патрэбна была свая арганізацыя, якая дала-б магчымасьць пачуцьцям крыўды й гордасьці за сваю багатую мінуўшчыну стацца палітычнай дзеяй. Патрэбу гэтую адчулі, зразумелі, ды ёй ахвяраваліся два маладыя й гарачыя патрыёты свайго краю Іван і Антон Луцкевічы, прынёсшы ў вахвяру сацыялістычнай рэвалюцыі сваё дваранства, а ў вахвяру беларускаму адраджэньню сваё немалое асабістае й сямейнае багацьце.

(Працяг у наступным нумары)

Я. Запруднік

ПАВЕДАМЛЕНЬНЕ

САКРАТАРЫЯТУ РАДЫ БНР

З прычыны зацяглага занядужаньня Прэзыдэнта М. Абрамчыка ў ягонай канцылярыі ляжыць шэраг лістоў, што сваім зьместам вымагаюць асабістага адказу Прэзыдэнта.

Апошнім часам пачалі таксама надыходзіць лісты з выказваньнямі асаблівага занепакаеньня станам ягонага здароўя.

Паведамляецца:

1. Прэзыдэнт М. Абрамчык вярнуўся з санаторыі дахаты на пачатку лістапада 1969 г., але з прычыны чатырох даволі цяжкіх хірургічных апэрацыяў тымчасам ня ў стане поўнасьцю вярнуцца да сваіх заняткаў.

2. Паводля дыягнозу лекароў, працэс ягонага выздараўленьня адбываецца зусім нармальна, навет вельмі задавальняюча, але каб поўнасьцю ўзяцца за сваю ранейшую працу, патрэбен яшчэ год часу, лічачы ад апошняй апэрацыі — 27. 9. 69. г.

3. Прэзыдэнт М. Абрамчык спадзяецца, што пад канец восені сёлета ён здолее адбыць праектаванае падарожжа ў ЗША й Канаду.

Прэзыдэнт просіць перадаць ягоную глыбокую ўдзячнасьць усім арганізацыям і паасобным сябром ды сем'ям за выказанае яму й ягонай сям'і матар'яльнае й маральнае падтрыманьне ў найцяжэйшых абставінах.

ЮБІЛЕЙ БАПЦ У НЬЮ ЁРКУ

Няпрыкметна сыходзяць дні за днямі, складаюцца ў тыдні, месяцы, гады й дзесяцігодзьдзі, а зь іхнім бегам падзеі, сьветкамі й удзельнікамі якіх даводзілася нам быць, замацоўваюцца на балонках гісторыі беларускага народу.

Дваццаць гадоў назад, 18-га й 19-га сьнежня 1949 г. у беларускім уцякацкім лягеры Розэнгайм, што ў Нямеччыне, адбылося ўрачыстае высьвячэньне ў япіскапа ВПрв. Уладыкі Васіля. Гэтым актам была пасьля здрады папярэдняга япіскапату аднаўленая беларуская праваслаўная герархія й Беларуская Аўтакефальная Праваслаўная Царква зноў сталася запраўднасьцяй.

Здалечы пройдзенага нашай Сьвятой БАПЦ цяжкога ды ўсё-ж пасьпяховага дваццацігадовага шляху відаць, што падзеі тых дзён сяньня ня трацяць вагі, але наадварот, з ходам часу іхняе значаньне яшчэ больш узрастае.

Разумеючы гэта, Царкоўная Рада Катэдральнага Сабору Сьв. Кірылы Тураўскага палічыла сваім абавязкам урачыста адзначыць юбілей нашага архіпастыра.

Ініцыятыва Бруклінскае парахвіі знайшла прыхільны водгук ува ўсёй япархіі й угодкавае сьвяткаваньне было вызначанае на нядзелю 21-га сьнежня 1969 г.

У гэты дзень на Божую Службу сыйшліся многалюдна ня толькі мясцовыя вернікі, але й завітала ладная грамада парахвіянаў з Гайлэнд Парку ў Нью Джэрзі із сваім настаяцелем на чале.

Сьв. Літургію ў сьвежа аднаўленым саборы адпраўляў ВПрсв. Архіяпіскап Васіль суслужна з а.а. Васілём Кендышам, Віктарам Войтэншам ды дыяканам а. Карпам Старам. Пяяў злучаны хор абедзьвюх парахвіяў пад кіраўніцтвам сп. Б. Данілюка. Сьвяточныя мольбы былі закончаныя малебнам падзякі Богу за ягоную ласку й дапамогу беларускаму народу ўва ўзнаўленьні ды разьвіцьці Беларускае Аўтакефальнае Праваслаўнае Царквы.

У вадпаведных мамэнтах Божае Службы ВПрсв. Ул. Васіль за ахвярную пастырскую працу ўзнагародзіў а. Васіля Кендыша скуфіёю, а самому Уладыку быў дарučаны новы жэзл — падарунак ад матушкі М. Васілеўскай.

Пасьля духовага ўзмацаваньня ўдзельнікі ўгодкавых урачыстасьцяў шчыльна запоўнілі залю Грамадзкага Цэнтру, што пад саборам, засеўшы за бяседныя сталы, багата застаўленыя смачнымі стравамі, за згатаваньне й паданьне якіх належыцца гарачая падзяка нашым парахвіянам на чале із сп-няй Валянтынай Яновіч.

Бяседу адчыніў старшыня Царкоўнае Рады Бруклінскае парахвіі сп. інж. М. Гарошка й прывітаўшы дастойнага юбіляра ды ўсіх прысутных папрасіў Уладыку багаславіць бясѣдныя сталы.

Усьлед, як знак пашаны й прывітаньня ад жанчынаў, быў даручаны Уладыку Васілю сп-няй М. Верабей прыгожы шыпшынавы букет ды ўсе бяседнікі прапялі яму шматгодзьдзе.

Далейшы ход бяседы стаўся палымянай маніфэстацыяй любасьці й адданасьці вернікаў нашай Сьвятой Царкве й нашым архіпастырам на чале з ВПрсв. Уладыкам Васілём.

Словаў, у якіх гэтыя пачуцьці былі выказаныя шматлікімі прысутнымі, немагчыма навет і коратка перадаць у гэтым тут абмежаным памерам апісаньні. Перапрашаючы за гэта прамоўцаў, не пакінем іх усё-ж бязь іменных успамінаў.

У першую чаргу выказаліся на юбілейныя ды агульнацаркоўныя тэмы нашыя духоўнікі а. а. В. Кендыш, В. Войтанка й К. Стар—апошні, апрача таго, вітаючы ад Беларусаў з паўдзённае часткі штату Нью Джэрзі, сярод якіх ён жыве.

Пасьля віталі, пераважна закранаючы пры гэтым беларускія нацыянальныя й царкоўныя праблемы: ад Сэктару Рады БНР у Амэрыцы — др. Я. Запруднік, ад Галоўнае Управы Беларуска-Амэрыканскага Задзіночаньня — інж. В. Станкевіч, ад Царкоўнае Рады Парахвіі ў Гайлэнд Парк—сп. А. Дубяга, ад Адзьдзелу БАЗА ў Нью Ёрку — сп. М. Тулейка, ад Адзьдзелу БАЗА ў Нью Джэрзі — сп. Б. Даніловіч, ад Беларусаў каталіцкага веравызнаньня — мгр. М. Кунцэвіч, ад Беларускага Жаноцкага Згуртаваньня ў Нью Джэрзі — сп-ня М. Васілеўская ды ад Рэдакцыйнае Калегіі газэты „Беларус" — сп. Б. Данілюк.

Асабіста віталі й выказваліся сп. сп. мгр. П. Манькоўскі, Ул. Русак, В. Стома, П. Кажура й сп-ня З. Станкевіч.

Варта адзначыць, што некаторыя прамоўцы, з энтузіязмам падтрыманыя прысутнымі, заклікалі да прысьпяшэньня перакладу Божых Службаў на беларускую мову, узмацненьня захадаў да скліканьня Агульнацаркоўнага Сабору БАПЦ ды прысьвячэньня больш увагі навучаньню дзяцей і моладзі.

Між прамовамі былі даручаныя Уладыку Васілю вартасныя падарункі ад парахвіяў у Брукліне, Гайлэнд Парку, Кліўленьдзе й Дэтройце.

У канцы бяседы прамаўляў Уладыка Васіль, што, агледзіўшы ў сваім слове гісторыю ўзнаўленьня БАПЦ, падзякаваў усім царкоўным працаўнікам за дасюлешнюю ахвярнасьць ды заклікаў далей гуртавацца вакол нашае Царквы.

Пасьля падзякі інж. М. Гарошкі Уладыку Васілю, духавенству, прамоўцам, прысутным ды гаспадыням, што ўсе далажыліся да ўдачы ўрачыстасьці, бяседа закончылася малітвай ды адпяяньнем беларускага нацыянальнага гімну.

Незалежнік

ЗЬ БЕЛАРУСКАГА РЭЛІГІЙНАГА ЖЫЦЬЦЯ У ДЭТРОЙЦЕ

Заснаваная ў 1967 годзе парахвія Сьв. Духа БАПЦ у Дэтройце зьяўляецца цэнтрам, каля якога гуртуецца беларускае рэлігійнае й культурнае жыцьцё Дэтройту й ваколіцаў. Царкоўная Рада асабліва праявіла вялікую актыўнасьць у часе паміж 15 лістападам і 7-ым сьнежнем летась, зарганізаваўшы тры Багаслужбы ў гэтым часе.

16 лістапада адбылася Багаслужба, падчас якой сьв. Літургію адправіў а. Мігай з Таронта. На гэтую Багаслужбу зьявіліся амаль усе актыўныя парахвіяне й некаторыя госьці.

Вельмі энэргічны стараста царквы Мікола Кумэйша якраз быў скончыў 50-ыя ўгодкі свайго жыцьця. Царкоўны хор, які гэтак добра сьпяваў падчас Літургіі, прапяяў старасту „Сто год!", а ўсе прысутныя пажадалі юбіляру шмат год здароўя й шчасьця ў ягоным асабістым жыцьці і далейшых посьпехаў на рэлігійна-нацыянальнай беларускай ніве.

20 лістапада Царква Сьв. Духа мела вялікі гонар і прыемнасьць прывітаць у сябе новага сьвятара а. Віктара Войтэнку, які з матушкаю прыехаў быў у Дэтройт у вадведзіны да сям'і д-ра Ул. Бакуновіча, зяця а. Віктара. Царкоўная Рада пастанавіла выкарыстаць гэтую нагоду й зарганізавала Багаслужбу, падчас якое сьв. Літургію адправіў а. Віктар.

Пасьля Багаслужбы Царкоўная Рада ад імя Парахвіі й прысутных гасьцей прывітала а. Віктара й пажадала яму найлепшых вынікаў у працы на рэлігійнай ніве. Усе прысутныя глыбака былі перакананыя, што а. Віктар даб'ецца вялікіх посьпехаў у ягонай рэлігійна-місіянэрскай дзейнасьці.

У часе сьціплага прыняцьця а. Віктар з матушкай былі прывітаныя старшынём Аддзелу БАЗА ў Дэтройце. У вадказ на прывітаньні а. Віктар пажадаў беларускай калёніі ў Дэтройце добрых вынікаў у працы і заклікаў падтрымоўваць усімі сіламі сваю родную беларускую мову, традыцыі й палітычныя асьпірацыі Беларусаў на эміграцыі.

7 сьнежня Уладыка Мікалай з Таронта, які зьяўляецца сталым духовым апякуном парахвіі Сьв. Духа, адправіў урачыстую архірэйскую Багаслужбу, на якой былі прысутныя парахвіяне й госьці. Пасьля Багаслужбы Уладыка ў васысьце хору Царквы адслужыў Паніхіду па гэроях, што аддалі сваё жыцьцё ў слаўным Слуцкім Паўстаньні. У сваёй чулай і высака патрыятычнай прамове-казані Уладыка падчыркнуў, што несьмяротны чын слуцкіх паўстанцаў павінен быць для нас пуцяводнай зоркай у нашым змаганьні за палітычныя й нацыянальныя правы беларускага народу.

В. П.

ПЕРШАЯ БОЖАЯ СЛУЖБА ПАБЕЛАРУСКУ У ДЭТРОЙЦЕ

У нядзелю, 30-га лістапада летась, а. Віктар Войтэнка, будучы ў Дэтройце, адслужыў Божую Службу для беларускае калёніі. Дата гэная, напэўна, не засталася-б у памяці дэтройцкіх Беларусаў, бо службы БАПЦ на працягу апошняга году адбываюцца тут рэгулярна адзін раз на месяц. Аднак паколькі ўсе папярэднія службы адбываліся, як закон, на царкоўна-славянскай мове, дык апошняя адбылася на мове беларускай. Гэтая мова, якраз, і надала службе спэцыяльнага значаньня.

Вельмі прыгожа пяяў хор (у царкоўна-славянскай мове), хоць часамі адчувалася няпэўнасьць з прычыны няпрывыклага вуха харыстых да службы на беларускай мове.

Для дэтройцкіх Беларусаў гэта была першая служба на беларускай мове, а таму можна было спадзявацца рознае рэакцыі, тымбольш, што БАПЦ і да гэтага часу ня мае афіцыяльнага перакладу царкоўных службаў на беларускую мову. Аднак рэакцыя прысутных на службе была вельмі прыхільная. Гэта выявілася ў прывітальнай прамове магістра В. Пляскача — Сакратара Прыходу Сьв. Духа ў Дэтройце, у прамове сп-ні Пляскач — Старшыні Аддзелу БАЗА ў Мічыган, у прамове сп. Кумэйшы М. — Царкоўнага Старасты, а таксама і ў прыватных выказваньнях многіх прысутных падчас скромнага супольнага пачастунку пасьля службы.

Як паказала практыка апошніх службаў, пераклад царкоўнага служэньня на беларускую мову ня ёсьць недасягальным. Цяперашні пераклад ня быў зроблены спэцыялістамі — магчыма таму лёгка ўспрымаўся малельнікамі. Справа іншая, што пераклад гэны мусіў-бы быць зроблены спэцыялістамі — знатакамі ня толькі царкоўна-славянскае й беларускае моваў, але й царкоўнае музыкі, каб такім чынам словы беларускага перакладу лёгка падыходзілі да царкоўных напеваў. Вось-жа з прычыны адсутнасьці такога перакладу мы ня зможам карыстацца, навет, і сваімі мэлёдыямі. Гэтта я маю на ўвазе ў першую чаргу Літургію напісаную Равенскім.

На апошнім Саборы БАПЦ была вынесеная пастанова зрабіць пераклад Царкоўнага Служэньня на беларускую мову й дзеля гэтай мэты была выбрана адумысная камісія, якая мелася заняцца перакладам. Спадзяёмся, што нам ня прыйдзецца чакаць наступных 20 гадоў, каб атрымаць абяцаны пераклад.

М. Хацяновіч

З ТАВАРЫСКАГА ЖЫЦЬЦЯ БЕЛАРУСАЎ ДЭТРОЙТУ

У суботу 23 лістапада летась Аддзел БАЗА ў Дэтройце зладзіў гадавую вечарыну для сяброў і сымпатыкаў БАЗА. На вечарыну прыехалі навет госьці з Таронта, працягваючы гэтым сваю традыцыю з папярэдніх гадоў.

Жанчыны з Аддзелу БАЗА прыгатавалі вельмі смачны буфэт, а таксама зарганізавалі лятарэю. Усе прысутныя правялі вельмі прыемна час у сяброўскіх гутарках, успамінаючы супольныя перажываньні ў мінуўшчыне ды дыскутуючы пляны на будучыню.

Мілую, цёплую таварыскую атмасфэру вечара ўвесь час падтрымоўвала ведамая ў Дэтройце аркестра Фрэнка Войнара, што цешыла сваімі прыгожымі мэлёдыямі, пашыранымі на Беларусі ў мінуўшчыне.

31 сьнежня Аддзел БАЗА ў Дэтройце зарганізаваў спатканьне Новага Году для сваіх сяброў і гасьцей.

В. П.

З ЖЫЦЬЦЯ БЕЛАРУСАЎ КЛІЎЛЕНДУ

● 2-га лістапада летась дэлегацыя Беларусаў Кліўленду ў складзе сп. сп. Я. Раковіча, М. Гумена й Ю. Гасьцеева прыняла ўдзел у вугорскім сьвяткаваньні з нагоды 13-цігодзьдзя вугорскага паўстаньня супраць маскоўскае акупацыі. У сьвяткаваньні прынялі ўдзел некаторыя кангрэсмэны й палітычныя дзеячы амэрыканскія і іншых нацыянальнасьцяў. Удзельнікі беларускай дэлегацыі былі афіцыйна прадстаўленыя й пазнаёмленыя з прысутнымі.

● 23 лістапада Парахвія БАПЦ Жыровіцкае Божае Маці ў Кліўлендзе адзначала два сьвяты: адно амэрыканскае — „Дзень Удзячнасьці", другое — чыста беларускае — сплата царкоўнае задоўжанасьці.

У „Дзень Удзячнасьці" Беларусы Кліўленду ўзапраўды былі ўдзячнымі Ўсемагутнаму Богу, што паслаў ім гэтулькі веры, сілы й вытрываласьці ад пачатку заснаваньня Парахвіі, куплі дому й пляцу пад царкву, будовы царквы й да канца рэгулярнае сплаты ўсіх даўгоў. Гэты шлях быў ня лёгкі й бяз боскае апекі немагчыма было-б прайсьці яго. Усе перашкоды, што рабілі нам ворагі, а часта й свае блудныя сыны й няверныя Тамашы, мы перамаглі.

Пасьля Багаслужбы пачала напаўняцца царкоўная заля. Каб забясьпечыць усіх месцамі, дзеці былі накормленыя раней. Пасьля агульнае малітвы Уладыка Андрэй пабалагаславіў сталы і ўсе прысутныя пачалі прабаваць смачныя патравы й традыцыйнага індыка. Пра „Дзень Удзячнасьці" даклад прачытаў сакратар парахвіі сп. Ю. Каляда. З нагоды сплаты царкоўнае маёмасьці Уладыка Андрэй прачытаў вельмі добрую інфармацыю, у якой пералічыў усіх заслужаных пры заснаваньні й разбудове Парахвіі. Тут-жа быў спалены „моргіч" (паперы доўгу). Усе прысутныя шчыра радаваліся, што дачакаліся гэтага дня. Прамаўлялі сп. сп. К. Кіслы, архітэктар Назарэц, М. Гумен, дыякан Міхась Страпко й інш.

● 7 сьнежня Кліўлендзкі Аддзел БАЗА адзначыў угодкі Слуцкага Збройнага Чыну. Пасьля звычайнае сьв. Літургіі Уладыка Андрэй у васысьце дыяканаў Калістрата й Міхася адслужыў паніхіду па тых, што аддалі сваё жыцьцё за дзяржаўнасьць Беларусі. Уладыка Андрэй сказаў вельмі патрыятычную й зьмястоўную казань на тэму ўгодкаў.

Палаўдні ў царкоўнай залі распачаўся жалобны сход. Старшыня Аддзелу БАЗА кароткім словам адчыніў сход і папрасіў прысутных хвілінаю цішыні ўшанаваць памяць герояў, што палі ў няроўным змаганьні. Тут-жа быў прапяяны жалобны марш. Вельмі прыгожы рэфэрат прачытаў вэтэран Ю. Гасьцееў. Ён прывёў шмат фактаў і прозьвішчаў, прычынных да вызвольнага змаганьня. У мастацкай частцы былі толькі дэклямацыі, бо зь няведамых (а мо й ведамых) прычынаў хор не сабраўся. Дыякан Міхась прачытаў верш Ул. Караткевіча „Беларуская песьня", Алесь Дунец — верш Н. Арсеньневай „Як татка мой калісьці", а Ю. Каляда — паэму М. Кавыля „Пад небам Случчыны каханай". На заканчэньне адбыўся сьціплы пачастунак.

● 14 сьнежня адбыўся мітынг арганізацыі „Рух Нацыянальнасьцяў". Ад Кліўлендзкага Аддзелу БАЗА прадстаўніком у гэтай арганізацыі сп. Я. Раковіч, які заўсёды належна рэпрэзэнтуе Беларусаў навонкі. Гэты мітынг быў шматлюдным і ў канцы адбылася калядная сьвяточная бяседа.

● 31 сьнежня Кліўлендзкі Аддзел БАЗА арганізаваў Сустрэчу Новага 1970 Году ў Беларускім Грамадзкім Цэнтры „Полацак". Гэтым разам не наймалі адмысловай залі й не запрашалі чужых гасьцей, а рабілі больш сямейным спосабам. Усе ўдзельнікі Сустрэчы былі вельмі задаволеныя й прыемна правялі час. Было шмат прамоваў і прыватных сяброўскіх гутарак.

● 10 студзеня сёлета адбылася Ялінка для дзяцей, якую ладзіла Беларуская Сыботняя Школа. Старшыня Бацькаўскага Камітэту Я. Раковіч прывітаў бацькоў, дзяцей і ўсіх прысутных ды падзякаваў усім настаўнікам за працу ў школе ды за падрыхтаваньне праграмы Ялінкі. Тады ўзяў слова кіраўнік БСШколы інж. Ю. Станкевіч, ён-жа й вёў праграму. Перад пачаткам мастацкай праграмы ў залю ўвайшоў сьв. Мікалай (інж. Я. Бруцкі), які сказаў, што ён прыйшоў з далёкае Беларусі і хоча даведацца, чаго дзеці навучыліся ў сваёй роднай школе. У мастацкай частцы дзеці выступалі з вершамі, прапялі пад кіраўніцтвам сп. К. Кіслага тры калядкі: „Дуду", „Ой Калядачкі" і „Зорачкі" ды выканалі два беларускія народныя танцы — „Юрачку" й „Лявоніху". У канцы сьв. Мікалай раздаў калядныя падаркі ўсім прысутным дзецям. Бацькоўскі Камітэт зарганізаваў багаты буфэт зь ядою й напіткамі. Усе былі задаволеныя з выступленьняў дзяцей і доўга праводзілі яшчэ час на гутарках.

Ул. Дунец

СУСТРЭЧА НОВАГА ГОДУ Ў ТАРОНТА

Навагоднюю вечарыну, якой разьвітвалі мы 1969 і віталі 1970 год, ладзіў Аддзел ЗБК Таронта 31-га сьнежня ў залі БР-ГЦ у Таронта. Руплівасьць арганізатара, старшыні Аддзелу ЗБК, сп. Барыса Кіркі, вычувалася ўжо ўсім чыста й гэта цешыла.

Грала аркестра Б. Лішчонка. Наглянсаваная падлога, добрыя танцоры (і такія былі) і рытмічнасьць безканкурэнцыйнага вальса плаўна насілі танцорак амаль у паветры. Рытміка й паслухмянасьць ёй — безь яе няма ні жыцьця, ні здароўя, ні парадку, ані прыгажосьці. Паглядзіш на туалеты дам... толькі пра рытміку, хоць яна й ёсьць фактам, у справаздачы мусіць ня пішацца, але да туалет вернемся. Сукенкі сёлета былі або вельмі кароткія, або вельмі даўгія, чаравічкі — як сузор'і — або сярэбраныя, або залатыя, валасы — або свае, або чужыя... „Век дваццаты, век харошы..." і запраўды ён харошы. Шкада толькі, што разам з нашым так шпарка ён уцякае...

Музыка часьцяка грала мэлёдыі беларускія: „Люблю наш край...", „Лявоніху". Толькі „Лявоніху" танцавалі ня так, як гэта некалі бывала на вечарынах Беларускага Студэнцкага Саюзу ў Вільні (каб ён яшчэ жыў, яму ішоў-бы 50-ты год), а так, як каму ўздумаецца. Віна тут выключна нашых мужчын. Каб між іх не знайшлося ніводнага танцора, які ўзяў-бы ініцыятыву ў моцную руку й пакіраваў пару дзесяткамі пар?!

Калі сьціхала аркестра, асабліва каля аднаго стала, пачыналі пяяць. Юнацкія й вайсковыя песьні, прыкладам, „Ідуць жаўнеры Беларусы..." выходзілі трохі за крыкліва, але народныя—„Васілёчкі"—добра, ды найляпей выходзіла лірычная эміграцкая: „Дні надходзяць, дні праходзяць, дні лятуць..." У ёй вылівалася душа, сум і туга ды трагэдыя эмігранта.

Ізноў ударыла аркестра, патухла сьвятло й яшчэ адно дзесяцігодзьдзе прайшло ў нябыт. Віталі з Новым 1970-тым годам: старшыня Аддзелу ЗБК у Таронта сп. Б. Кірка, старшыня ЗБЖК д-р Р. Жук-Грышкевіч, старшыня Галоўнай Управы ЗБК сп. М. Ганько, старшыня Парахвіяльнай Рады БАПЦ сп. Ул. Цялеш. Жадалі здароўя, шчасьця й памыснасьці.

А 1969-ты быў добрым годам, мо' ня ўсім людзям на сьвеце, але для беларускае клаёніі, згуртаванае вакол Беларускага Рэлігійнага Грамадзкага Цэнтру ў Таронта, быў ён багаты на падзеі, працу й высілкі дый немалыя дасягненьні. Таму й разьвітвацца зь ім не ахвота. І Задзіночаньне Беларускіх Жанчын Канады яшчэ аддасьць яму пашану й падзяку старым беларускім звычаем на „Шчадруху". У сыботу, 10-га студзеня адбудзецца „Навагодняя вечарына паводля старога стылю".

Р. Ж-Г.

ТАМ, ДЗЕ НАРАДЗІЎСЯ РЭПІНСКІ "БЕЛАРУС"

Хто ня ведае этуда Рэпіна „Беларус"? Гісторыя беларускага народу складаецца бадай з аднае злыбяды, і часам іншыя народы спрабавалі пахаваць яго жыўцом, а вось тыповы Рэпінскі „Беларус", вольна абапершыся на агароджу, зь незалежным выглядам, з пачуцьцём чалавецкае годнасьці, шчыра й без варожасьці глядзіць на нас. Хай на ім паверх ружовае кашулі даматканая і разам з тым беласьнежная сьвітка, падперазаная хатняга-ж вырабу шырокім зялёным поясам з чырвонымі кутасамі, але ён, творча адкрыты Рэпінам, нічым рашуча не нагадвае „Мужыка з палахлівых", створанага мастаком у 1877 годзе. Дзе-ж нарадзіўся ды з каго намаляваны гэты дасканалы й вычарпальны патрэт, у якім адбіліся нашыя нацыянальныя рысы?

У 17-ці вярстах ад Віцебску, на беразе хуткае Дзьвіны, каля аднаго зь ейных шматлікіх далямітавых парогаў з характэрным назовам — Закладзень, знаходзіўся калісьці маленькі, але ўтульны маёнтак. У сваім лісьце да Трэцьцякова ў 1891 г., мастак паведамляе: „Я набыў пад Віцебскам маёнтак, вельмі сымпатычнае месца Здраўнева". Тарханаву ў наступным годзе ён піша: „Набыў! І ў захапленьні — прыгожы куток! Цяпер усе думкі там". А дасылаючы тады-ж адсюль Вяроўкінай малюнак дому, над якім надбудаваў вежу-майстроўню, адзначае: „У мяне кіпіць жыватворная работа. Тут так усё добра, здорава, натуральна. І надвор'е цудоўнае: прыемнае паветра, гаючая вада ў Дзьвіне, смачныя садавіна й гародніна... Месяц залівае палі, эфэктоўныя да фантастычнасьці робіць лясы, зіхаціць і іскрыцца дыямантамі ў парогах Дзьвіны".

У Здраўневе Рэпін пражыў да 1900 году, калі пераехаў у Фінляндыю, але тут яшчэ 30 год жыла ягоная першая сям'я. За свой тутэйшы пэрыяд мастаком намалявана каля 40 работаў, а паміж імі, апрача этуда „Беларус" і „Селянін", абразы „Асеньні букет", „Паляўнічы", „Паненка ў садзе" і скончаны „Дуэль", які да сьлёз ухваляваў Льва Талстога. Беларусь адбілася ў гэтых ягоных палотнах, як „Казаньне Ёзэфата Кунцэвіча", „Сад у Здраўневе", „Усход сонца над Дзьвіной", „Парог Залёная Руба", „Стары курган", „Парог Закладзень", „Лайба на Дзьвіне" ды іншыя. І захоплены вакольнымі краявідамі, Рэпін піша Стасаву: „Дзьвіна імчыць міма нас. Як птушкі пралятаюць па ёй плыты з буданчыкамі і правіламі, і пыхкаючы марудна паўзе супраць плыні параход".

Зусім натуральна, калі жыцьцё й дзейнасьць Рэпіна ў Здраўневе знайшлі шырокі адбітак у тагачасным і сучасным друку, але, на жаль, не пазбаўлены буйных памылкаў, паходжаньне якіх часам яўна тэндэнцыйнае. Гэтак у кніжцы „Гарады і сёлы Беларускай ССР", выданай у 1954 годзе ў Менску, а ўсьлед за ёй у томе „Беларусь" з 22-тамовага выданьня „Савецкі Саюз" (Масква, 1967 г.) сьцьвярджаецца, што: „У часе Айчыннае вайны маёнтак І. Рэпіна быў разбураны й спалены фашыстоўскімі захопнікамі". Ці хіба-ж гэтае адпавядае праўдзе? Таксама А. Рабкін у сваім артыкуле „Я ня бачыў такіх суніц", зьмешчаным у № 8 „Беларусі" за 1968 год, піша, што натуршчыкам для „Беларуса", нібы, паслужыўся селянін Сідар Шаўроў зь вёскі Сахарава. Ягоную хібу выправіў А. Мажэйка, які ў нарысе „З каго Рэпін пісаў „Беларуса", апублікаваным ім у „Голасе роздзімы" за кастрычнік 1969 г. цытуе ліст самога Рэпіна: „За ракой, насупраць нас, жыў селянін Сідар Шавура, ён і пазаваў мне стоячы на вуліцы перад акном маёй майстэрні". Але аўтару забракла мужнасьці. Гэтак вызначаючы, што Рэпін свой ліст даслаў да беларускага эміграцыйнага выданьня, якое выходзіла ў 20-х гадох у Чыкага, А. Мажэйка па зразумелых нам прычынах ня ў стане дадаць, што тым выданьнем зьяўлялася газэта „Беларуская Трыбуна", а яе рэдагаваў і выдаваў першы прэм'ер міністар Ураду Беларускай Незалежнай Рэспублікі ў 1918-м годзе Язэп Варонка, памёрлы 6-га чырвеня 1952-га году на чужыне.

У 1939-м годзе мне давялося не аднойчы — і на чале экспэдыцыі па ўліку помнікаў рэвалюцыі, гісторыі і мастацтва, як і паасобку — наведаць Здраўнева. Тады-ж мы ўвачавідкі пераканаліся — а гэтае перакананьне знайшло адбітак і ў складзеным намі навуковым пашпарце помніку і ў друку (Юрка Віцьбіч — Рэпін у Беларусі — „Літаратура і мастацтва", № 17 за 1939-ы год) — што ад дому зь вежай-майстроўняй застаўся толькі падмурак. У 1931-м годзе адсюль выехала да Рэпіна ягоная малодшая дачка Тацяна Язева, а налета тутэйшыя ўрадоўцы, з дазволу віцебскіх, разбурылі бяз усякае патрэбы дом ды высяклі бярозавыя й хваёвыя прысады, насаджаныя самым Рэпінам. Маляўнічы сад, што адбіўся на палотнах мастака, вымаразіла суворая зіма 1939-га году, і захаваўся толькі пасаджаны ім дуб, аб чым сьветчыла каменная пліта з высечаным на ёй жолудам. А ўсё-ж паблізу ад Здраўнева тады бадай усьцяраглося ад супольнага спусташэньня роднае й дарагое для Рэпіна.

Хоць старшыня сельсавету й загадаў зьнішчыць у бліжэйшым сяле Слабадзе - Вярхоўі старажытную драўляную царкву 17-га стагодзьдзя ў іканастасе якой былі абразы намаляваныя Рэпінам, аднак засталіся занядбаныя магілкі пры ёй. На іх, пасьля доўгіх пошукаў, мы знайшлі магілу бяз помніку й крыжу з надпісам дый самы ейны грудок, парослы пустазельлем, напалову зраўняўся зь зямлёй. Ляжаў у ёй памерлы ў 1894-м годзе ў Здраўневе, увасоблены ў вядомым патрэце, Яўхім Васільевіч Рэпін, якога мастак ласкава называў „баценькай", а аб сабе гаварыў: „Я-ж мужык, сын адстаўнога радавога, што працягнуў дваццаць сем, ня вельмі шчасных год мікалаеўскай салдатчыны".

Аднак дарма мы шукалі сьледу калісьці маладога й вясёлага Сідара Шавуры. Навет ягоныя аднавяскоўцы на нашае запытаньне аб ім адмоўчваліся. І зусім выпадкова мы дазналіся, што ў часе прымусовае суцэльнае калектывізацыі яго разам з усёй сям'ёй выслалі на поўнач Уралу. Ці наўрад ён адтуль зьвярнуўся, бо калі спакідаў назаўсёды Беларусь, меў за плячыма шесьцьдзесят з чымсьці працавітых сялянскіх год. Вельмі сумлеўна, каб захаваўся цяпер у Здраўневе навет падмурак таго дому, дзе жыў і тварыў Рэпін. Толькі сымбалізуючы сабой і творчасьць вялікага мастака і душу зразумелага ім народу, паміж якога ён нейкі час жыў і тварыў, паранейшаму не змаўкаючы грыміць дыямантавы і ў сонечныя дні і ў месячныя ночы зацяты Закладзень.

Юрка Віцьбіч

ЗЬ БЕЛАРУСКАГА САВЕЦКАГА ДРУКУ

МЕСЦА БССР У ЎСЕСАЮЗНАЙ ВЫТВОРЧАСЬЦІ

„У 1968 годзе Беларуская ССР у вагульнасаюзнай вытворчасьці пасобных відаў прамысловае прадукцыі складала (у працэнтах): станкі мэталярэзныя — 13,3; аўтамабілі грузавыя — 5,8; трактары — 18,7; мінэральныя ўгнаеньні — 9,3; хэмічныя валокны — 8,3; гадзіньнікі ручныя — 5,8; скураны абутак — 5,7; радыёпрыймальнікі й радыёлы шырокагучныя — 8,1; тэлевізары — 7,4; матацыклі — 20,1; ровары — 11,4." („Коммунист Белоруссии", 1969, № 11, б. 32).

АСЬВЕТА Ў БССР І РУСЫФІКАЦЫЯ

„У Беларусі на 10 тысячаў жыхароў — 141 студэнт і 154 навучэнцы сярэдніх спэцыяльных навучальных установаў. У народнай гаспадарцы рэспублікі занята блізу 490 тысячаў спэцыялістых з вышэйшай і сярэдняй адукацыяй — больш, чым было у цэлай дарэвалюцыйнай Расеі". („Коммунист Белоруссии" 1969, № 11, б. 32).

Заўвага: У БССР прагрэс асьветы, зьявы ў сабе дадатнай і патрэбнай, нажаль, абазначае таксама працэс русыфікацыі й дыскрымінацыю беларускае мовы. Вышэйшыя навучальныя ўстановы рэспублікі (усіх іх 28) працуюць выключна ў расейскай мове. Па ўсіх гарадох БССР расейская мова пануе таксама ў сярэдніх і ў пачатковых школах. У гарадзкіх пачатковых школах беларуская мова выкладаецца **як прадмет** адно ад чацьвертае клясы. Мала таго, дзеці ваенных, хоць і Беларусаў, звольненыя наагул ад узякага вывучаньня беларускае мовы.

КАМПАЗЫТАР Д. ШАСТАКОВІЧ БЕЛАРУСКАГА ПАХОДЖАНЬНЯ

„У шаднай з наваляў аўтар (Б. Клейн. Найдено в архиве. Выд. ‚Беларусь', 1968) расказвае пра дзеда кампазытара Дзьмітра Шастаковіча — Баляслава Шастаковіча, бацькі якога паходзілі зь Віленскага краю. Ён актыўна памагаў вызвалення ўдзельнікаў паўстаньня 1863 году ад расправы царызму, быў адным з арганізатараў уцёкаў (з Калымскага двара) будучага генэрала Парыскае Камуны Яраслава Дамброўскага, памог, выехаць з Расеі Антону Трусаву. Б. Шастаковіч таксама ўдзельнічаў у спробе вызваліць зь сібірскае ссылкі М. Чарнышоўскага. Пасьля ўсяго гэтага Б. Шастаковіч быў сасланы пажыцьцёва ў Сібір". („Полымя", 1969, № 11, б. 243).

Заўвага: Газэта „Нью-Ёрк Таймс" (19. 1. 70) пісала пра кампазытара Д. Шастаковіча як пра „найвыдатнейшага ў Савецкім Саюзе".

ПРА БЕЛАРУСКІЯ КНІГІ Й „НАШУ НІВУ"

„Вартасьць новай кнігі Сьцяпана Александровіча ‚Гісторыя і сучаснасьць', я мяркую, якраз у тым, што яна запаўняе прыкметнае белыя пляміны ‚плямы' на літаратурнай карце мінулага. Першая зь іх — гісторыя беларускага кнігадрукаваньня ў XIX і пачатку XX стагодзьдзя. Другую цяжэй акрэсьліць адным сказам. Справа ў тым, што С. Александровіч упарлівыю дасьледваў частку архіву ‚Нашай Нівы', якая раней захоўвалася ў Віленскім беларускім музэі, потым лічылася прапаўшай і ўрэшце трапіла ў Цэнтральны Дзяржаўны Архіў БССР. Знойдзеныя архіўныя дакумэнты дазваляюць удакладніць гісторыю выданьня ‚Нашай Долі' і ‚Нашай Нівы', і даць ім больш абгрунтаваную навуковую ацэнку.

„Гісторыя беларускай кнігі XIX і пачатку XX стагодзьдзя, а лёс яе быў складаны і шматпакутны, доўгі час не прыцягвала спэцыяльнай увагі дасьледчыкаў. На старонкі друку трапілялі самыя супярэчлівыя зьвесткі. Паводля адных крыніц, за 1884-1916 гады былі выдадзеныя 222 беларускія кнігі. Другія крыніцы гэтую лічбу чамусьці зьніжалі да 112 кніг. І навет такое сур'ёзнае выданьне, як ‚Литературная газета', у 1967 годзе даводзіла, што на тэрыторыі Беларусі да рэвалюцыі ня было выдадзена ніводнай беларускай кнігі.

„І вось Сьцяпан Александровіч пачаў у розных бібліятэках вышукваць рэдкія дакастрычніцкія выданьні, правяраць скупыя архівы розных выдавецтваў. У выніку на сьвет нарадзіліся дзьве табліцы, прыведзеныя ў артыкуле ‚Пуцявіны роднага слова'. У першай зь іх вызначаная колькасьць беларускіх кніг, выдадзеных у XIX стагодзьдзі, у другой — у пачатку XX стагодзьдзя. Кнігі размеркаваны па гадох, па тэматыцы, шрыфце, а там, дзе было можна, устаноўлены тыраж выданьняў. З таблічак бачна, што ў XIX і пачатку XX стагодзьдзя было выдадзена 296 беларускіх кніжак агульным тыражом звыш паўміліёна экзэмпляраў. Зь іх толькі адна выйшла на гэктографе і толькі 10 — літаграфавана. Астатнія-ж — друкаваныя выданьні. Беларускія кнігі выходзілі не толькі ў Пецярбурзе, Вільні, Маскве, Кіеве, але — пераважна з-за цэнзурных умоваў — і за мяжой: у Кракаве, Познані, Парыжы, Жэневе, Лёндане, Тыльзыце. І, відома-ж, зьяўляліся на тэрыторыі Беларусі — у Менску, Магілеве, Віцебску, Горадні і навет у глухім Барысаве"...

„А колькі новага і цікавага знайшоў С. Александровіч у архіве ‚Нашай Нівы'! Тут паштоўкі Я. Карскага і Б. Эпімаха-Шыпілы, пісьмы Ул Галубка і Ц. Гартнага, І. Сьвянціцкага і А. Чэрнага, бухгальтарскія рахункі і адрасы падпісчыкаў. Усё гэта дало магчымасьць устанавіць і тыраж газэты і геаграфію яе распаўсюджаньня і псэўданімы многіх аўтараў". („Полымя", 1969, № 11, бб. 239-240).

ФІЛЬМ ПРА Ф. СКАРЫНУ

„Падыходзяць да канца здымкі каляровага фільму пра беларускага першадрукара і асьветніка ‚Я, Францыск Скарына...'. Ставіць яго рэжысэр Б. Сьцяпанаў па сцэнарыі М. Садковіча.

„Ролю Скарыны выконвае артысты Саратаўскага драматычнага тэатру Алег Янкоўскі. У ролі брата Францыска — Івана здымаецца народны артысты БССР Расьціслаў Янкоўскі, брат Алега Янкоўскага. Сярод удзельнікаў фільму — народны артысты СССР М. Грыцэнка, заслужаная артыстка Латвійскай ССР Д. Рытэнбэргс, народныя артыстыя БССР С. Станюта, Ул. Дзядзюшка". („Полымя", 1969, № 11, б. 255).

Заўвага: Газэта „Советская Белоруссия" за 11 студзеня сёлета падала, што ў Менску „ў новым шырокафарматным кінатэатры ‚Маяк' адбудзецца прэм'ера новае каляровае шыракаэкраннае мастацкае кінакарціны ‚Я, Францыск Скарына'.".

„ЗАГАДКА" М. БАГДАНОВІЧА

„Міхась Стральцоў узяўся за разгадку таямніцы з жыцьця Максіма Багдановіча, якога ён крыху раней залічыў да тых паэтычных зорак, што знаменавалі сабой ‚пачатак усіх пачаткаў' на ніве культурнага жыцьця Беларусі.

„Аўтар кніжкі ‚Загадка Багдановіча' (Выд. „Беларусь", 1969) як-бы разам з Максімам робіць цікавае падарожжа ў Беларусь. Пільным зрокам і шчырым сэрцам паэта, ‚ізляванага ад жыцьця' свайго роднага кута, М. Стральцоў спрабуе як-бы нанава ўбачыць тую Беларусь, якая прагнула аднаго — заняць ‚свой пачэсны пасад між народамі'...

„Максім Адамавіч разумее бацьку, а таму ‚шкадаваў', — зазначае аўтар нібы мімаходзь, маючы, аднак, на ўвазе галоўнае — разгадаць загадку пра ‚адваротную сувязь' бацькі з сынам, захапленьні якога ‚беларушчынай' бацька падзяляў не да канца.

Чытаеш — і як бы становішся сьведкам канфлікту бацькоў і дзяцей, што ў сям'і Багдановічаў меў сваю адметную рысу. Сэнс яго можа быць вось у гэтых словах бацькі: ‚Я не перашкаджаў сваім дзецям быць, кім яны хочуць, але, па сутнасьці, ніколі ня быў задаволены тым, чым яны ёсьць'. Пастаянная незадаволенасьць дзецьмі і сабой... Сабой можа таму, што, як трапна заўважае М. Стральцоў,'... ён старэўся і ніззе ня здолеў пусьціць глыбака карэньні'.".

„Гэта ўжо трагедыя для чалавека шырокіх інтарэсаў і акрэсьленых грамадзкіх памкненьняў. Але то была трагедыя часу. Прынамсі так паказвае яе аўтар кнігі. „Стары верабей" паўстае пад пяром М. Стральцова як вучоны-самавук, што захапляўся этнаграфіяй, але належыў да той этнаграфічнай школы, якая, „прызнаючы нясумненную таленавітасьць беларускага народу, яго самабытнасьць .... часта разам з тым сумняваўся ў яго здатнасьці да будучага самастойнага нацыянальнага жыцьця".". („Полымя", 1969, № 11, б. 233).

З НАГОДЫ ДАКТАРАТУ ЯНКІ ЗАПРУДНІКА

У нядзелю 28 сьнежня летась Управа Ньюёркаўскага Акруговага Аддзелу БАЗА зладзіла сяброўскую бяседу з нагоды атрыманьня сп. Янкам Запруднікам на Ньюёркаўскім Унівэрсытэце вучонае ступені Доктара гістарычных навукаў. У бяседзе прынялі ўдзел прыяцелі, супрацоўнікі й знаёмыя д-ра Янкі Запрудніка ды прадстаўнікі беларускіх арганізацыяў Нью Ёрку й Нью Джэрзі ў вялікай колькасьці, што сьветчыла пра вялікую папулярнасьць д-ра Запрудніка сярод беларускага грамадзтва.

Ад імя Управы Аддзелу БАЗА бяседу адчыніў уступным словам сябра Управы Аддзелу БАЗА Антон Шукелайць. Пасьля гэтага д-р Запруднік выступіў з кароткім навуковым рэфэратам пра нарастаньне беларускіх адраджэнскіх праблемаў у царскай Думе. Рэфэрат быў кароткім пераказам галоўных тэзаў доктарскае дысэртацыі „Змаганьне за Беларусь у царскай Дзяржаўнай Думе, 1906-1917 гг.", якая мае быць надрукаванаю ў ангельскай і беларускай мове.

Пасьля гэтага ў кароткіх але шчырых і цёплых прамовах віталі новага беларускага Доктара яговыя прыяцелі і супрацоўнікі ў наступным парадку: малады кадэт амэрыканскай ахвіцэрскай школы Юрка Курыла, Мікалай Кунцэвіч, рэдактар газэты „Беларус" д-р Станіслаў Станкевіч, Уладзімер Русак, Уладзімер Курыла, старшыня Фундацыі імя Пётры Крэчэўскага інж. Мікалай Гарошка, праф. Антон Адамовіч, Янка Муха, старшыня Галоўнай Управы БАЗА інж. Вячаслаў Станкевіч, старшыня Ньюёркаўскага Аддзелу БАЗА Міхась Тулейка, віцэ-старшыня БАЗА ў Нью Джэрзі Янка Азарка, Аляксандар Міцкевіч, старшыня Беларускага Інстытуту Навукі й Мастацтва д-р Вітаўт Тумаш, Гіпаліт Палaневіч, Міхась Казлякоўскі. Апошнім узяў слова Уладыка Васіль.

Усе прамоўцы, дапаўняючы адзін аднаго, аднагодна падчырквалі гэткія пазытыўныя асабістыя й грамадзкія якасьці д-ра Янкі Запрудніка, як ягоная працавітасьць, сыстэматычнасьць і грунтоўнасьць у працы ды строгая патрабавальнасьць як да самога сябе, гэтак і да іншых, глыбокае й арганічнае пачуцьцё беларускага патрыятызму й засёдная сьведамасьць грамадзкага абавязку, ягоная бесьперапынная актыўнасьць у самых розных дзялянках беларускага жыцьця: у дзялянцы навуковай, публіцыстычнай, арганізацыйнай і палітычнай, а такжа й дзейнасьць сярод моладзі й для моладзі.

Усе прамоўцы пажадалі д-ру Янку Запрудніку цяпер, пасьля здабыцьця высокае вучонае ступені, яшчэ больш вытрываласьці й ахвярнасьці у ягонай далейшай дзейнасьці на роднай беларускай ніве.

Ст.

НОВЫЯ ЖАНОЦКІЯ ІМЁНЫ Ў БЕЛАРУСКАЙ ПАЭЗІІ

На ўдзел жанчынаў у беларускай паэзіі, як і ў іншых жанрах літаратуры, нам не шанцавала бадайшто ніколі. Навет у гады найболыш плённага разьвіцьця беларускае паэзіі, калі колькасьць таленавітых і агульна вызнаваных паэтаў з мужчынаў пераходзіла за сотню, звычайна ставала пальцаў аднае рукі, каб палічыць прадстаўніцаў „прыгожага роду" на беларускім паэтычным Парнасе. Выглядала, што паэзія ў нас, дый ці толькі ў нас, у васноўным мужчынская прафэсія.

Але вось два папярэднія гады — 1967 і 68 — сталіся як быццам запярэчаньнем гэткага меркаваньня. На працягу гэных двух год у беларускай паэзіі дэбютавала ўжо ня менш чымся хлопцаў, бо роўна дзесяток маладых дзяўчатаў, што выявілі бясспрэчныя паэтычныя здольнасьці, прыродаваны талент і адпаведны ўзровень літаратурнае культуры. Гэта — **Ніна Мацяш, Валентына Коўтун, Ніна Шклярава, Раіса Баравікова, Людміла Забалоцкая, Марыя Баравік, Марыя Шаўчонак, Галіна Каржанеўская, Ларыса Мінахіна й Валентына Хамчук.**

Спасярод іх даволі прадуктыўная **Ніна Мацяш** зь Берасьцейшчыны, што скончыла Менскі дзяржаўны інстытут замежных моваў. Апрача вершаў, надрукавала яна й колькі лірычных абразкоў прозай ды газэтных літаратурных артыкулаў. Вершы ейныя кранаюць глыбокім роздумам над жыцьцём, народнай нядоляй у мінулай вайне, узвышанымі пачуцьцямі каханьня, а найбольш паэтычным успрыйманьнем харастве роднага краю і ўсьведамленьнем духовае зьвязанасьці з сваім народам. Вось адзін зь першых ейных вершыкаў „Маё шчасьце":

Ня звыкла скардзіцца на лёс,
Хоць на шляху адны калючкі,
Хоць часам да пякельных сьлёз
Бывае крыўдна і балюча.

Затое, што ні новы дзень —
То сэрца поўнае гарэньня,
Яшчэ глыбей паміж людзей
Маё жывучае карэньне.

Заўсёды напоўненыя роздумам над зьявамі жыцьця й доляю свайго народу таксама й вершы **Валентыны Коўтун** з Рэчыцкага раёну, радней студэнткі львоўскага, а цяпер менскага ўнівэрсытэту. Дзеля прыкладу, прыводзім адзін зь ейных сёлетніх ужо вершаў:

У якіх суровых вёснаў
Сілы ўзяў мой дзед?!
Выплылі калісь бязь вёслаў
Гусьляры на сьвет.
Выплыла былая слава.
Песьня — не бяз слоў...
Патанулі раптам травы
Ў галасох дзядоў.
Патанула раптам поўня
Ў нейкі сумны гук.
І устаў, хіснуўшы чоўнам,
Бедны паляшук.

Там дрыжачымі нагамі
Адыходзіў дзень.
Біўся, плыў над паплавамі
Песьні нашай цень.

Узьлятаў над Беларусьсю
Сьпеў людзкіх надзей...
Ой, былі-ж у дзедаў гусьлі —
Крыльлі лебядзей.

Ад 67-га году часта сустракаем у рэспубліканскім друку вершы **Раісы Баравіковай** зь Берасьцейшчыны. Яна вучыцца ў Літаратурным Інстытуце імя Горкага ў Маскве. Напоўненая мяккімі пачуцьцямі й жаноцкай цяплынёю, вершы ейныя пераважна таксама пра родны край і ягонае непаўторнае хараство. Вось адзін зь іх:

Часам здасца — родная старонка
Белаю бярозай прашуміць.
І рака — блакітная каёмка —
Не на лузе, ў сэрцы забурліць.
Росамі-ж сьвітальнымі абмыцца,
Загубіцца-б мне сярод жытоў
І дзявочым вухам прытуліцца
Да зямлі — сьпляценьня галасоў,
Каб пачуць, аб чым яна гамоніць,
Каб адчуць дыханьне мяккіх траў
І убачыць блізка-блізка промень,
Што са мною да зямлі прыпаў.

Моцнымі патрыятычнымі мэлёдыямі гучаць асабліва вершы **Ніны Шкляравай** з Гомельшчыны, студэнткі Гомельскага пэдагагічнага інстытуту, а цяпер — Гомельскага ўнівэрсытэту. У сваіх прачула-лірычных вершах яна ўслаўляе родную вёску, Гомельшчыну дый усю Беларусь, а над усё — родную мову, гэты свой „першы ратунак", што „з грудзей матулі піла", як кажа яна ў вершы „Родная мова". За прыклад гарачага патрыятызму паэткі можа быць сёлетні ейны вершык „Беларусі":

Беларусь мая, сьветлавалосая!..
Бохан сонца ў блакіце неба.
На лугох — серабрыстыя росы.
На загнеце — пах сьвежага хлеба.
Быць хачу тваёго шчасьця
часьцінкай.
Жаўруком у тваёй цішы.
На бярозцы тваёй — галінкай,
Ручаінкай — на сьхіле вышынь...

Дваццацігадовая **Галіна Забалоцкая** з Крычава, што скончыла мэдыцынскае вучылішча й працуе ў рэдакцыі раённай газэты, а дэбютавала ў паэзіі адно летась, у „Маладосьці" піша: „Навошта далёка ехаць, каб знайсьці някранутыя залежы паэтычных вобразаў, тэмы для вершаў, калі Беларусь — паэма жыцьця народу, родны край, — частка яе". Добрым пацьверджаньнем гэтых словаў радкі наступнага сёлетняга ейнага вершу:

Крылы стужкі сонечнай лаўлю,
Што трымціць над бэзавым
узьлесьсем.
І крычу: „Мой край, цябе люблю!"
Адказалі птушкі роднай песьняй.
Прыдняпроўя сіні верасок
Уплятў ў свае даўгія косы...
Плешчацца у далечы мой Сож,
Брат Дняпра, малы, звонкагалосы.
Сэрца ўсхвалявана калыхне
Дабрата любімага парогу.
Гімн зямлі любімай і вясьне
Я сьпяваю роснаю дарогай.

Дзявоцкая гарэзьлівасьць, бесклапотнасьць і пачуцьцё радасьці жыцьця — характэрныя рысы вершаў **Галіны Каржанеўскай** із Случчыны. Вось адзін зь лепшых ейных леташніх вершаў:

Начэй гаючыя віры,
Крылатыя ўсходы...
І дні лятуць, як журавы,
У вырай назаўсёды.
А я бяз роспачы гляджу,
Рукою ўсьлед махаю
Цяплу, марозу і дажджу.
І верасьню, і маю.
Ў палоне песень, спраў і сноў
Іду — ня знаю стомы.
Пакуль трапеча ў целе кроў
Рамонкавым настоем.
І мне ня час яшчэ чакаць
Адказу птушкі-кані.
Калі апусьціцца рука,
Любіла што сьвітаньні.

Бясспрэчныя паэтычныя здольнасьці выявілі ў першых сваіх вершах таксама **Ларыса Мінахіна** з Чэрвеня, **Марыя Баравік** з Глыбоччыны, **Марыя Шаўчонак** з Клічаўскага раёну Магілеўшчыны дый **Валентына Хамчук** з Горадзеншчыны. Іхныя вершы напоўненыя непадробленымі шчырымі пачуцьцямі любасьці да роднага краю, глыбокімі думкамі пра жыцьцё ды ўсхваляванымі захапленьнямі ўсім добрым і прыгожым у жыцьці.

На аснове першых паэтычных спробаў цяжка гадаць пра будучыя паэтычныя шляхі маладых паэтак, яшчэ зарана вызначаць асноўны характар і кірунак творчасьці кажнае зь іх. Але ўсім ім супольная адна рыса, што ўжо даволі вызначылася ў першых іхных вершах: крыніцай творчае натхненьня кажнае зь іх — родная беларуская зямля. Таксама супольнае ўсім ім і тое, што спасярод твораў дзесяцёх згаданых пачынаючых паэтак няма літаральна ніводнага верша, у якім-бы ўслаўлялася партыя, камуністычныя правадыры або савецкая рэчаіснасьць. А гэта якраз найважнейшае, бо ўсе яны зрабілі вельмі правільны й надзейны старт у сваёй творчасьці.

С. К.

ДЗІЦЯЧАЯ ЯЛІНКА Ў НЬЮ-ЁРКУ

У Беларускім Грамадзкім Цэнтры ў Брукліне 18 студзеня 1970 году адбылося традыцыйнае сьвяткаваньне дзіцячае ялінкі, зладжанае кіраўніцтвам Беларускае нядзельнае школы (дырэктар сп. А. Шукелойць) і школьным бацькоўскім камітэтам. Сьвяткаваньне прайшло радасна й весела, хоць ня ўсе дзеці здолелі прыбыць на яго, у большасьці выпадкаў дзеля прастуды.

Перад тым, як сустрэцца зь Дзедам Марозам, каб атрымаць ад яго падарункі, дзеці выступілі з мастацкай праграмай: дэклямацыямі, танцамі й песьнямі. У праграме ўзялі ўдзел Данчык Андрусышын, Ніна Норык, Ніна й Вера Запруднік, Алеся й Юрка Кіпель, Ліда Данілюк, Ларыса Курыла ды дуэт малых брацікаў Паўліка й Колі Рамано-Орса. Праграму сьвяткаваньня, зрыхтаваную пад кіраўніцтвам спні Натальлі Орсы, вяла Ніна Запруднік.

Калі на залі зьявіўся Дзед Мароз і раздаў малым падарункі, яны разам із сваім настаўнікам сьпеву сп. Б. Данілюком выканалі колькі калядак, а пасьля весяліліся каля ялінкі. Сьвяткаваньне закончылася пачастункам для дзяцей.

Сп. М. Тулейка, старшыня мясцовага аддзелу БАЗА, падзякаваў усім за ўдзел у сьвяткаваньні, што працягвае прыгожыя бацькоўскія традыцыі.

З ЭКАНАМІЧНАГА РАЗЬВІЦЬЦЯ БЕЛАРУСІ

Ад Рэдакцыі: Пачынаючы з гэтага нумару, будзем зьмяшчаць у кароткай форме цікавейшыя на наш пагляд весткі з эканамічнага разьвіцьця Беларусі, узятыя із савецкага пэрыядычнага друку. Сяньня падаюцца весткі за восень леташняга году.

* У Жыткавіцкім раёне знойдзеныя руды (буры) вугаль. Выяўленыя запасы вылічваюцца дзясяткамі міліёнаў тонаў.

* У Касьцюковіцкім раёне выяўленыя багатыя паклады цэмэнтавае сыравіны. Дакладна дасьледавана ўжо каля 200 міліёнаў тонаў, што забясьпечыць патрэбы дзейнае, а таксама й праектаванае хвабрыкаў цэмэнту ў Крычаве на шмат дзесяцігодзьдзяў.

* У ваколіцах Лукомельскага возера знойдзеныя запасы цырамічнае гліны, што дасягаюць 150 міліёнаў куб. мэтраў. На гэтай базе плянуецца будаваньне камбінату.

* Пачаў працаваць першы энэргетычны блёк электрастанцыі у Пыркаўшчыне (Новалукомль) на Лукомельскім возеры. Ягоная магутнасьць 300 тыс. кіляватаў. Электрастанцыя мае быць адною з магутнейшых ў Эўропе.

* Рушыла першая чарга трэйцяга калійнага камбінату ў Чыжэвічах (Салігорску). Запраектаваная вытворчасьць камбінату 1.200 тыс. тонаў калійных угнаеньняў у год.

* Баранавіцкі баваўняны камбінат пачаў працаваць на поўную магутнасьць. У ягоных цэхах устаноўленыя 243 тыс. прадзільных верацёнаў і 3.890 ткацкіх станкоў. Камбінат зможа даваць 66 тыс. кв. м. тканінаў за год.

* Васілевіцкая электрастанцыя ды прадпрыемствы ў Шацілках (Сьветлагорску) пачалі пераходзіць на апал газам, што даводзіцца трубамі зь недалёкіх Асташкавіцкіх нафтавых палёў.

* Менская прыладабудавальная хвабрыка зрабіла пагэтуль каля 1.5 міл. тэлевізараў. Цяпер яна прадукуе апараты мадэлю „Нёман”. Неўзабаве мае пачацца выраб новага палепшанага мадэлю „Зорка — 3”.

* Ідзе праца над электрыфікацыяй чыгункі між Менскам і Пухавічамі. Побач адрэзку Менск — Заслаўе, гэта будзе другая электрыфікаваная лінія ў БССР.

* У Калодзішчах 15 км. на ўсход ад Менску ідзе будова тэлевізыйнага цэнтру. У ім будуць уладжаньні для камплектнага, улучна з каляровым, праграмаваньня, як студыі, перадатчыкі й памешканьні для розных дапаможных службаў ды пэрсаналу. Цяпер ставяць 350-цімэтровую вежу. Калі цэнтр пачне працаваць, тэлевізыйныя перадачы ахопяць увесь абшар БССР.

* Прыбытковыя й выдатковыя пазыцыі бюджэту БССР на 1970 г. вызначаныя ў суме 2.743.739 тыс. рублёў. Бюджэты вобласьцяў наступныя:

Берасьцейская	122.125	тыс.	рублёў
Віцебская	144.767	,,	,,
Гомельская	165.722	,,	,,
Горадзенская	117.438	,,	,,
Менская	156.195	,,	,,
Магілеўская	136.473	,,	,,
г. Менск	118.693	,,	,,

* На рэспубліканскім кірмашы гуртовага продажу тканінаў беларускія ткацкія хвабрыкі паказалі 660 узораў суконных, шаўковых, льняных і баваўняных тканінаў.

* Каля 900 вагонаў бульбы выслана адно зь Менскае станцыі ў Ленінград, Архангельск, Мурманск ды іншыя куткі СССР. Апрача таго ў Кубу мелася пайсьці 2 тыс. тонаў беларускае бульбы.

* Зь Пінскае лясное гаспадаркі ў Ангельшчыну быў выпраўлены вагон з дрыўляной смалою. Сёлета адгэтуль адыйшло на экспарт 120 тонаў гэтае сыравіны.

* Менская гадзіньнікавая хвабрыка выпрабляе блізка 2-х міліёнаў гадзіньнікаў у год. Вялікая частка з гэтага ідзе на экспарт у сатэлітныя краі.

* Чэхаславаччына — буйны купец беларускіх электронна-вылічальных машынаў, наручных гадзіньнікаў, фотаапаратаў, падшыпнікаў, электра- й радыямерных прыладаў. Яна купляе таксама канавакапальнікі, лёнавалакно, калійныя ўгнаеньні, запасныя часткі для трактараў і самаходаў, мэблю, станкі й шмат іншых тавараў.

* Віленская хвабрыка электралічыльнікаў пачала сэрыйную прадукцыю новых клявішных электралічыльных машынаў. Гэтыя машыны выконваюць усе арытмэтычныя дзеяньні, уздымаюць у ступень ды робяць рад іншых апэрацыяў.

— У Маладэчыне будуецца хвабрыка сілавых поўправадніковых вэнтылёў. З уводам у эксплятацыю хвабрыка будзе штогоду выпрабляць міліёны вэнтыляў для самаходавае й трактарнае прамысловасьці.

* Магілеўская хвабрыка „Строммашына” прадукуе цяпер 220 ліфтаў (паамэрыканску „элевэйтараў”) кажны месяц.

* За восеньскія месяцы 1969 г. у Менску адбылося колькі выставак прамысловых тавараў з замежных краёў. Буйнейшай зь іх была выстаўка тавараў шырокага спажываньня выпрадукаваных у Ўсходняй Нямеччыне, што займала павілён Выстаўкі Дасягненьняў Народнае Гаспадаркі БССР. У гэтым самым амаль часе была адчыненая выстаўка сяродкаў сувязі выпрабленых вугорскай прамысловасьцяй, а ўсьлед за ёю чэхаславацкіх хэмічных вырабаў. Зараз-жа пасьля хвабрыка „Карль Цайс Ена” з Усх. Нямеччыны дэманстравала высакадакладныя прылады. Пазьней паказвалі электроннае абсталяваньне фінская фірма „Нокія” ды швэдзкая „Фасіт”. Усе выстаўкі прыцягнулі вялікую колькасьць наведвальнікаў.

Як бачым з прыведзеных фактаў і лічбаў, бязупынны рост беларускай прамысловасьці, як і адкрыцьці й выкарыстаньні прыродных багацьцяў Беларусі бясспрэчныя. Але што з гэтага, калі беларускі народ з дасягненьняў свае індустрыі ня мае бадайшто ніякае карысьці, бо галоўны даход з прадукцыі беларускае прамысловасьці забірае Масква. Яна-ж забірае й даход ад гэнага, як хвастаецца савецкая прапаганда, вывазу прамысловае прадукцыі Беларусі ў больш чымся 70 дзяржаваў сьвету.

СУПОЛЬНЫМІ СІЛАМІ ГРАМАДЗТВА ВЫХОДЗІЦЬ "БЕЛАРУС"

Газэта „Беларус” выдаецца, як ведама, вылучна за грошы, што паступаюць з падпіскі, ахвяраў паасобных Беларусаў і датацыяў беларускіх арганізацыяў.

Бяручы за аснову прыбыткі з 1968 і папярэдніх гадоў з паасобных беларускіх асяродзьдзяў, Рэдакцыйная Калегія „Беларуса” на пачатку 1969 году распрацавала правізарычны плян паступленьняў ад кажнага паасобнага беларускага асяродзьдзя ў 1969 годзе і ўзгодніла яго з нашымі грамадзкімі арганізацыямі ў гэных асяродзьдзях, якія ўзялі на сябе заданьне праводзіць на сваёй тэрыторыі адпаведную акцыю, каб прадугледжаная гадавая сума з гэтага асяродзьдзя ўплыла ў касу Рэдакцыі.

У гэтыя агулюныя сумы ўваходзіць падпіска на газэту й большыя індывідуальныя ахвяры, прыдбаныя як згаданымі арганізацыямі, гэтак і перасыланыя паасобнымі грамадзянамі незалежна ад гэтых арганізацыяў у Рэдакцыю беспасярэдня, а так-жа й датацыі гэтых ды іншых арганізацыяў зь іхнае касы. Ніжэй падаём гэткім спосабам заплянаваныя прыбыткі на Выдавецкі Фонд „Беларуса”, а побач сумы, што на працягу 1969 году былі атрыманыя Рэдакцыяй „Беларуса”.

№	Адкуль прыбытак	сума заплянаваная	сума атрыманая
1.	Штат і горад Нью Ёрк	$ 1,200.00	$ 900.62
2.	Штат Нью Джэрзі	800.00	968.26
3.	Штат Іліной (Чыкага)	800.00	1,015.00
4.	Штат Огаё (Кліўленд)	700.00	536.50
5.	Штат Мічыган (Дэтройт)	300.00	103.50
6.	Штат Каліфорнія	150.00	131.00
7.	Іншыя штаты ЗША	400.00	320.00
8.	Канада	—	772.40
9.	Ангельшчына	350.00	211.05
10.	Аўстралія	120.00	322.06
11.	Францыя	40.00	5.00
12.	Датацыя Япарх. Управы БАПЦ	—	100.00
13.	Збор на сьвяткав. 20-ых угодкаў БАЗА	—	250.00
14.	Аплата за абвесткі	100.00	44.50
15.	Зварот коштаў за клішы	150.00	242.00
16.	Працэнт у банку	—	32.36
17.	Надвыжка з 1968 г.	330.00	—
	Усяго разам:	**$ 5,440.00**	**5,954.25**
	Надвыжка		**$ 514.25**

Заўвага: У сувязі з адмовай Згуртаваньня Беларусаў Канады ад 1 студзеня 1969 г. быць сувыдаўцом „Беларуса” й даваць на ягонае выдаваньне па $ 100.00 у месяц, мы не маглі прадбачыць, якія наагул могуць быць паступленьні з Канады. У сувязі з гэтым у пляне прыбыткаў за 1969 год Канада ня фігуравала зусім. У далейшым пры плянаваньні паступленьняў з Канады мы будзем арыентавацца на суму, што фактычна паступіла з Канады ў 1969 годзе.

Як відаць з вышэй прыведзеных сумаў, нашае грамадзтва ў бальшыні беларускіх асяродзьдзяў з поўным зразуменьнем выдатна падтрымала фінансава нашую газэту й тым самым забясьпечыла ейны нармальны выхад, а некаторыя асяродзьдзі, як Нью Джэрзі (Нью Бранськік), Іліной (Чыкага) і Аўстралія значна перавыканалі прынятыя на сябе забавязаньні. Затое некаторыя іншыя асяродзьдзі ня выканалі поўнасьцяй сваіх забавязаньняў, а некалькі сярод іх далі вельмі мізэрныя сумы прапарцыянальна да сваіх магчымасьцяў. Хочацца верыць, што й гэтыя апошнія ў сёлетнім 1970 годзе паруняцца прыйсьці з належнай і адпаведнай да сваіх рэальных магчымасьцяў дапамогай для адзінае нашае ў Вольным Сьвеце нацыянальнае газэты.

Наагул-жа з прыемнасьцяй можам сьцьвердзіць, што нашае грамадзтва ў дачыненьні да газэты „Беларус” выказала поўнае зразуменьне ейнае патрэбы й карысьці ды значную грамадзкую ахвярнасьць. А гэта найлепшы довад шчырай руплівасьці нашага грамадзтва ў дачыненьні да важных нацыянальных патрэбаў ды ягонай нацыянальнай сьпеласьці.

Мы верым, што гэтыя ўзаправуды грамадзкія дачыненьні да свайго адзінага прэсавага органу будуць у далейшым паглыбляцца й пашырацца. А пакульшто мы выказваем нашую шчырую падзяку ўсім тым, хто ў большай або меншай меры спрычыніўся да існаваньня нашае газэты. Гэтак, дзякуючы зразуменьню й ахвярнасьці грамадзтва, жыве й будзе жыць „Беларус”.

Рэдакцыйная Калегія

ДРУГАЯ СУСТРЭЧА НОВАГА ГОДУ Ў ТАРОНТА

Задзіночаньне Беларускіх Жанчын Канады ладзіла 10-га студзеня ў БР-ГЦ у Таронта сяброўскую вечарыну, якой вітала 1970-ты год паводля старога стылю.

Так увайшло ўжо ў нас у звычай, што сьвята гэтае адзначаюць жанчыны й то пасвойму. Прыдаюць яны большае значаньне дэталям, як: вітаньне гасьцей пры дзьвярох, ужываньне кветак-карсажаў, сьвечкі, серабро, прыгожае судзьдзё ў буфэце, асьвятленьне ды стварэньне агульнага ўсім субяседнікам настрою.

Найважнейшым лучнікам бяседы была аркестра Віктара Родзіна. Сп. Родзін ня Беларус, хоць зь Беларусі, але на эміграцыі ў Таронта ён даўно ўжо мае дачыненьні зь Беларусамі. Яшчэ калісь ён граў на пробах і выступах беларускіх танцавальных групаў. Тады ён і навучыўся, ня толькі із слуху, але й з нотаў, шмат якіх беларускіх мэлёдыяў. Вось гэтыя мэлёдыі ўдалымі вязанкамі й кідаў ён цяпер разгуляным бяседнікам на залю. І так „Лявоніха” пераганяла „Польку”, а лірычны „Люблю наш край . . .” даваў месца рамантычнай „Зорцы Вэнэры”. Дзьве апошнія адклікаліся сьпевам на залі. Ня без таго былі й усякія „Капры” ды навачасныя танцы дзеля дакладнага разварушэньня закляклых мускулаў ды зьбітых у цьвёрдыя камкі штодзённымі клапотамі нэрваў.

Каб захаваць традыцыю „Шчадрухі”, буфэт быў зроблены „катом”, што значыць, кажная сяброўка ЗБЖК прынесла ў яго нешта паводля свайго смаку. Таму й быў ён багаты, разнаякі й цікавы, ды й, што ня мала важна для арганізацыі, даў зь сябе чысьцюткі прыбытак.

Да поўнай удачы імпрэзы (а мы яе так расцэньваем) нямала прычынілася й галянтная дапамога мужчын, ды прысутнасьць заўсёды міла намі бачаных суродзічаў і гасьцей. Ім усім, а перадусім спадаром М. Стэльмашку й М. Аляксеевічу, Управа ЗБЖК выказвае шчырае дзякуй.

ЯЛІНКА ДЛЯ ДЗЯЦЕЙ У БР-ГЦ

У ТАРОНТА адбылася 11 студзеня, у нядзелю пасьля Сьв. Літургіі. Галоўным арганізатарам імпрэзы была спадарыня Марыя Ганько, заступнік старшыні ЗБЖК, у супрацоўніцтве зь сям'ёй Целяшоў. Для дзяцей-жа, якія да сьвята свайго ставяцца зь не абы-якой увагай, найважнейшай фігурай быў Дзед Мароз. На яго яны зьвярталі свае вачаняты поўныя даверу й пашаны й на яго яны сяньня пакладалі ўсе свае спадзяваньні. Дый не дарма. Ён быў для іх добрым і шчодрым.

Заміж пасылаць пісулькі з калядньімі й навагоднімі зычэньнямі даём 10 дал. на фонд выданьняў кніжак, брашур, чытаняў і інш. дзеля вялікалітоўскае моладзежы.

Д-р Ян і Марыя Станкевічы

СЬВЯТОЙ ПАМЯЦІ

Д-р МІХАСЬ СОКАЛ

што жыў і працаваў у горадзе Трэнтон, Нью Джэрзі, раптоўна памёр 17 студзеня на 53-ім годзе жыцьця й пахаваны на магільніку Ньюбрансьвіцкага прыходу БАПЦ у Іст Брансьвіку 21 студзеня 1970 г. з удзелам а. Васіля Кендыша й а. Віктара Войтанкі, аб чым у глыбокім суме паведамляе

Сям'я

---

17 студзеня сёлета, на 53-ім годзе жыцьця, неспадзявана памёр у Трэнтоне, Нью Джэрзі, сябра Аб'еднаньня Беларускіх Лекараў на чужыне.

Д-р Мэд. МІХАСЬ СОКАЛ

народжаны 16 лістапада 1917 г. у Ляхавічах, аб чым Сябром па прафэсіі, Прыяцелям і Знаёмым Нябожчыка ды ўсім Суродзічам зь вялікім сумам паведамляюць, Сям'і-ж і Родным Памерлага глыбокую спагаду выказваюць

Сябры Аб'еднаньня Беларускіх Лекараў на чужыне.

МІКАЛАЙ ПЕРАГУД-ПАГАРЭЛЬСКІ

Мікалай Перагуд-Пагарэльскі — эмігрант з БССР, народжаны на Случчыне — ведамы нашаму грамадзтву, як былы настаўнік Беларускай Гімназі ймя Янкі Купалы, пад прозьвішчам — Рагажэцкі. Быў ён адным зь лепшых настаўнікаў з вышэйшай асьветай і выкладаў матэматыку. У Амэрыку прыбыў 9 жніўня 1950 г.

У выніку злоснага й хвалшывага даносу асобы, якая схавалася пад прозьвішчам Дабравольскі — што пазьней высьнілася на судзе — у Бастоне быў ён затрыманы й зьняволены болей за год. Адбыўся суд, данос быў уняважнены. Уладзіўся быў на працу, але працаваў нядоўга, бо перажыў у гэтым часе сэрцавы прыпадак і быў часткава спаралізаваны. Давялося перайсьці на няпоўную малую пэнсію. Некаторы час жыў у знаёмых, а потым пасяліўся ў старога эмігранта Беларуса недалёка ад Кінгстану. У 1964 годзе наняў невялічкі пакоік і пасяліўся ў Кінгстане. Там здарыўся паўторны сэрцавы прыпадак.

На пачатку сьнежня 1964 г. хворага ўжо Мікалая наведаў М. Міцкевіч і, выконваючы ягонае жаданьне, памог яму пераехаць у Дом Старэчых недалёка ад Кінгстану. Сам-жа вярнуўся ў Нью Ёрк, з надзеяй неўзабаве наведаць яго ўзноў. Але гэтага выканаць ужо не давялося: 17 сьнежня было атрыманае із шпіталю ў Кінгстане тэлефанічнае паведамленьне аб ягонай сьмерці. Памёр 16 сьнежня 1964 г.

Ніжэй падаецца крыху дадзеных аб паховінах і будове памятніка.

Пахаваны Мікалай Перагуд-Пагарэльскі на беларускім магільніку ў Іст Брансьвіку, Нью Джэрзі. Агульны кошт паховінаў выносіў каля 750 даляраў. На пакрыцьцё коштаў паховінаў склаліся: 1. ахвяры Беларусаў зь Нью Ёрку — 235 дал.; 2. ахвяры зь Нью Брансьвіку — 55 дал.; 3. выплата із Сацыяльнага Забясьпечаньня пасьмертнае патройнае пэнсіі — 222 дал.; 4. 85 дал., якія Мікалай Пагарэльскі перадаў М. Міцкевічу перад выездам у Дом Старэчых; — усяго 597 даляраў. Выдаткі аплаціў М. Міцкевіч.

У зборцы на будову памятніка прынялі ўдзел былыя вучні Мікалая Пагарэльскага — Уладзімер Бакуновіч і Сяргей Карніловіч.

Ніжэй падаецца сьпіс ахвярадаўцаў на будову памятніка:

Андрусышына П. — 10 дал., Аўдзей Тамара — 5, Япіскап Андрэй — 10, Бакуновіч Уладзімер — 10, Вініцкі А. — 2, Вайцяхоўскі К. — 5, Васілеўскі В. В. — 10, Занковіч А. — 30, Заруцкі Я. — 50, Калоша К. — 25, Карніловіч С. — 25, Кабяк А. — 20, Кісель С. — 20, Мурог Л. — 25, Набагез Ул. — 10, Нарык К. — 10, Раковіч Я. — 10, Семянчук К. — 10, Семянчук Б. — 5, Шыбут В. — 30. **Усяго 322 дал.**

Будова памятніка каштавала 480 даляраў. Належнасьць аплаціў М. Міцкевіч.

Усім, хто тым ці іншым прыняў удзел у паховінах Вечнай Памяці Мікалая Перагуда-Пагарэльскага і ў будове яму памятніка — шчырая падзяка

М. Міцкевіч

ВЫНІКІ ЛЯТАРЭІ „ПАГОНІ”

Лятарэя Выдавецка-Мастацкага Клюбу „Пагоня” ў Таронта была разыграная на Навагоднім балі ў залі БР-ГЦ у Таронта, у выніку чаго выйграшы выпалі наступным асобам (па 50 даляраў): І. П. Мікулічу (Аўстралія), М. Сьнежку (ЗША), Г. Галькевічу (Аўстралія), А. Ягло (ЗША). 25 даляраў узнагароды былі ўручаныя А. Маркевічу за прададзеную найбольшую колькасьць білетаў (18 кніжачак) на лятарэю.

ШТО ЧУВАЦЬ?

Памёр Пятро Глебка. Як падаў беларускі савецкі друк, „18 сьнежня 1969 году пасьля цяжкай хваробы памёр выдатны беларускі пісьменьнік, акадэмік-сакратар аддзелу грамадзкіх навук АН БССР, вядомы грамадзкі дзеяч, дэпутат Вярхоўнага Савету БССР Пятро Фёдаравіч Глебка... На працягу 25 гадоў П. Глебка працаваў у Акадэміі навук БССР — загадчыкам сэктару слоўнікаў, дырэктарам Інстытуту мастацтвазнаўства, этнаграфіі й фальклёру, акадэмікам-сакратаром аддзелу грамадзкіх навук. З 1950 году ён — член-карэспандэнт, а з 1957 г. — праўдзейны член Акадэміі навук БССР".

Пахаваньне нябожчыка адбылося 22 сьнежня ў Менску.

Дынаміт нацыяналізму. У Савецкім Саюзе ў сярэдзіне студзеня сёлета быў праведзены перапіс жыхарства. Вынікі перапісу йшчэ ня ведамыя. Заходнія назіральнікі прыпушчаюць аднак, што перапіс пакажа Расейцаў, як лікавую меншыню ў Савецкім Саюзе, а гэта значыць, што нацыянальная праблема ў СССР набудзе йшчэ большае дынамікі, чымся дагэтуль. Як падаў амэрыканскі часапіс „Ньюзўік" (12. I. 70), адзін з экспэртаў савецкіх нацыянальных праблемаў, праф. Калюмбійскага ўнівэрсытэту Збігнеў Бжэзінскі ўважае, што „наступнымі дзесяцігодзьдзямі нацыянальная праблема ў Савецкім Саюзе станецца ў палітычным сэньсе важнейшай, чымся расавая праблема ў Задзіночаных Штатах Амэрыкі".

Мэмарыял Парыскага Блёку ў Задзіночаныя Нацыі. Ліга Вызваленьня Народаў Савецкага Саюзу, ведамая таксама як Парыскі Блёк, у склад якое ўваходзяць і Беларусы, выслала 20 сьнежня 1969 году У Тану, Генэральнаму Сакратару Задзіночаных Нацыяў, мэмарыял у вабароне Крымскіх Татараў. У мэмарыяле просьба да Генэральнага Сакратара АЗН перадаць яго ў Камісію Людзкіх Правоў, каб яна разгледзела народагубную палітыку савецкага ўраду ў дачыненьні да Крымскіх Татараў. У мэмарыяле кажацца таксама, што камуністычны рэжым СССР праводзіць далей палітыку расейскіх цароў, скіраваную на поўную русыфікацыю нерасейскіх нацыянальнасьцяў, пагражаючы ім навет фізычным вынішчэньнем.

Мэмарыял падпісалі старшыня Лігі сп. М. Лівіцкі і сакратар Лігі сп. Алі Акіш. Копіі мэмарыялу высланыя таксама іншым дэлегацыям АЗН.

Кім заселеныя савецкія канцлягеры? Паводля амэрыканскага часапісу „Ньюзўік" (за 12 студзеня сёлета, б. 30), палавіну канцлягернікаў у СССР — „буржуазныя нацыяналістыя".

Як „сьвяткуюцца" ўгодкі абвешчаньня БССР. Радыястанцыя „Савецкая Беларусь", што сваймі праграмамі замыльвае вочы беларускім эмігрантам, у сваёй перадачы напярэдадні Новага Году паведаміла: „Заўтра ўсе працоўныя нашай рэспублікі будуць адзначаць сваё нацыянальнае сьвята. Роўна 51 год назад першага студзеня 1919 году часовы рэвалюцыйны рабоча-сялянскі ўрад Беларусі апублікаваў маніфэст аб абвяшчэньні Беларускай Савецкай Сацыялістычнай Рэспублікі, а праз месяц у Менску адбыўся першы зьезд рабочых, сялянскіх і чырвонаармейскіх дэпутатаў, які заканадаўча замацаваў стварэньне ўпяршыню ў гісторыі беларускага народу сувэрэннай беларускай дзяржавы".

Толькі таго „сьвята" й было што плявузгнула пра яго КДБэўская экспазытура, радыястанцыя „Савецкая Беларусь". Ніводная газэта ў БССР пра „нацыянальнае сьвята"— угодкі абвешчаньня „сувэрэннай беларускай дзяржавы" і словам не заікнулася.

Курс беларусаведы ў Лёндане. Сёлета Англа-Беларускае Таварыства ў Лёндане, Вялікабрытанія, праводзіць чацьверты гадавы курс беларускае гісторыі, літаратуры й мастацтва. Выкладчыкі курсу: праф. А. МакМілін, а. А. Надсон, др. Р. Фрэнч, біскуп Ч. Сіповіч, сп. Г. Пікарда, праф. Дж. Дынглі. Наведвальнікі курсу, даступнага для ўсіх зацікаўленых, маюць магчымасьць карыстацца кнігамі й архівамі Беларускае бібліятэкі пры Доме айцоў Марыянаў.

Мастацка-выдавецкі клюб „Пагоня" ў Таронта, Канада, надрукаваў асобным выданьнем нарыс у ангельскай мове сп. К. Акулы пра Беларусь пад заг. „Край у ваковах". Праводная тэма нарысу — змаганьне беларускага народу супраць маскоўскіх панявольнікаў ды нязломнае перакананьне Беларусаў, што ў канчальным выніку беларускі народ у гэтым змаганьні пераможа. У нарысе пададзеныя таксама асноўныя факты пра Беларусь і беларускую эміграцыю ды зьмешчаная абвестка зварачацца па далейшыя інфармацыі, а таксама кніжкі й кружэлкі з музыкай, на адрыс „Пагоні": 524 St. Clarens Ave., Toronto 4, Ont., Canada.

Зьмена фармату й пэрыядычнасьці „Літаратуры і Мастацтва". Орган Міністэрства культуры й праўленьня Саюзу пісьменьнікаў БССР газэта „Літаратура і Мастацтва" 13 студзеня сёлета паведаміла ў сваей перадавіцы наступнае:

„Неўзабаве, хутчэй за ўсё з пачатку другога кварталу гэтага году, ‚Літаратура і Мастацтва' пачне выходзіць ня два разы на тыдзень на чатырох старонках, як цяпер, а адзін раз на тыдзень, паменшаным удвая фарматам, але на 16 старонках".

Што абазначае гэтая зьмена?

Рэдакцыя „ЛіМ" у тэй-жа перадавіцы заявіла, што зьмена фармату й пэрыядычнасьці (газэтная плошча застаецца тая самая) робіцца патое, „каб даць магчымасьць ярчэй выявіцца прафэсіяльнай крытыцы, літаратуразнаўству, мастацтвазнаўству, каб разнастаіць іх жанры і формы". Рэдакцыя адначасна запрасіла чытачоў газэты выказацца пра мэтазгоднасьць зьмены гэткімі словамі: „А што скажаце вы наконт задумы рэдакцыі? Якім хочаце бачыць **штотыднёвік** ‚Літаратура і Мастацтва'?". Як бачым, пра „ЛіМ" ужо кажацца як пра „штотыднёвік". Значыцца, пастанова пра зьмену пэрыядычнасьці прынятая ўжо.

Асноўны сэнс гэтае зьмены той, што „ЛіМ" у вялікай меры страціць свой газэтны характар, а набудзе больш характару часапіснага. Страціцца з гэтым і дасюлешні ўплыў газэты на культурна-арганізацыйнае жыцьцё рэспублікі. „ЛіМ" быў дагэтуль адзінай **газэтай** у БССР, прысьвечанай нацыянальна - культурным пытаньням БССР, часта пытаньням бягучага арганізацыйнага парадку. Выхад газэты два разы на тыдзень даваў магчымасьць займацца гэтымі пытаньнямі, часта прынцыпова важнымі, апэратыўна й цірэдчас з добрымі вынікамі. Перавод газэты на тыднёвік пацягне за сабой і зьмену ейнага характару — яна станецца больш форумам дзеля абмяркоўваньня пытаньняў акадэмічных, а не арганізацыйных. Пытаньні-ж арганізацыйныя пусьцяцца на самацёк, у выніку чаго русыфікацыйная акцыя ў БССР будзе мець менш перашкодаў.

У СССР 15 міліёнаў працаўнікоў не працуюць. Як падала газэта „Нью-Ёрк Таймс" (13. I. 70), паводля падлікаў савецкіх экспэртаў, грамадзяне СССР прастойваюць у чэргах па харчы й тавары 30 міліярдаў чалавека-гадзін на год. Затрата часу на чэргі раўняецца гадавой працы 15-ёх міліёнаў чалавек.

„Лёгіка" „Беларускага Голасу". Выдаваная ў Таронта, Канада, месячная газэціна „Беларускі Голас" (№ 179) зьвінавáціла „Беларуса" ў перадрукоўваньні твораў беларускіх савецкіх паэтаў. Гэта, паводля „БГ", „правакацыя" — наводжаньне падазронасьці збоку дзяржаўных органаў бясьпекі на беларускіх савецкіх пісьменьнікаў. Тымчасам „Беларускі Голас", ці дакладней — ягоны рэдактар-выдавец С. Хмара, сам выдаў нядаўна 9-ты нумар літаратурнага зборнічка „Баявая Ускалось", у якім 18 балонак (усіх 34) — перадрук вершаў сучасных беларускіх савецкіх паэтаў.

„Ганебныя біяграфіі" ў БелСЭ. Украінская савецкая газэта „Літаратурная Ўкраіна" (13. 1. 70) надрукавала вельмі прыхільную рэцэнзію на першы том Беларускае Савецкае Энцыкляпэдыі, што выйшаў у Менску напрыканцы леташняга году. Аўтар рэцэнзіі — Мікола Бажан галоўны рэдактар „Украінскае Энцыкляпэдыі". Бажан, між іншага, адзначыў, што ў БелСЭ, у артыкуле „Акупацыйны рэжым", пададзеныя „сьпіскі матар'яльных і культурных каштоўнасьцяў, пагробленых і зьнішчаных фашыскімі акупантамі ды іхнымі нацыяналістычнымі паслугачамі, чые ганебныя біяграфіі таксама зьмешчаныя ў энцыкляпэдыі з адпаведнымі засьцярогамі".

БЕЛАРУСКІ ПАРАХВІЯЛЬНЫ МАГІЛЬНІК У ІСТ БРАНСЬВІКУ

Усе, каму даводзілася наведваць Беларускі Парахвіяльны Магільнік у Іст Брансьвіку, Нью Джэрзі, ведаюць, якой балючай праблемай была дарога-даезд да яго, а таксама дарога на самым магільніку. Асабліва гэта адчувалася пасьля кажнага большага дажджу або веснавой ці восенскай парой.

Цяперака дзякуючы стараньням Царкоўнае Рады БАПЦ Жыровіцкае Божае Маці, праблема гэтая больш ня існуе, бо колькі тыдняў таму была праведзеная роўная як стол і даволі шырокая (16 футаў) асфальтавая дарога ў форме падковы даўжынёю каля 680 футаў. Гэта на самым магільніку. Што-ж датычыцца даезду да яго з галоўнае дарогі, то й ён у дастатковай меры ўпарадкаваны, выраўнаваны й падсыпаны бітым каменем.

Але разьвязаньне розных праблемаў амаль заўсёды нараджае іншыя праблемы. Гэтак і тут, паўстала праблема грошай. Штопраўда Царкоўная Рада мела некаторыя фонды, прызначаныя на дарогу, але іх не хапіла, і заплачана дасюль толькі палавіна належнасьці, што выносіць 3,500.00 даляраў.

Дзеля папаўненьня фондаў Царкоўная Рада зладзіла 23 лістапада „Дажынкі-бліны". Руплівыя, як заўсёды, гаспадыні сп-ні О. Сільвановіч, Г. Русак і Е. Літвіненка частавалі прысутных аладкамі зь верашчакай ды іншымі прысмакамі, а хто меў жаданьне ды здароўе дазваляла, запіваў усё гэта чымсьці мацнейшым або слабейшым, залежна ад густу.

Сп-ва Тамаш і Ганна Супруны ахвяравалі на лятарэю прыгожа сьпечанага і ўдэкараванага індыка (бо-ж і Дзень Удзячнасьці не за гарамі). Сп. Леў Стагановіч, на чыё шчасьце выпаў індык, аддаў яго на ліцытацыю. І калі тройчы было абвешчана 10 дал. і ніхто не запрапанаваў больш, „турак" (прабачце, індык) пайшоў другі раз пад нож. Лятарэя разам зь ліцытацыяй папоўніла касу Царкоўнае Рады роўна на 50 даляраў. Нешта таксама „капнула" й за аладкі.

Аднак гэтая сума яшчэ далёкая ад тэй, што павінна пакрыць кошт дарогі, а, апрача дарогі, існуюць і іншыя патрэбы для поўнага ўпарадкаваньня магільніку: агародка, брама й г. д.

Дык, Дарагія Суродзічы! З упаўнаважаньня Царкоўнае Рады дазвольце зьвярнуцца да Вас із заклікам: урэгулюйце Вашую задоўжанасьць за купленыя месцы на магільніку і, калі Вы ўзапраўды Людзі Добрае Волі, злажыце хоць невялікія ахвяры на гэтую мэту.

Хоць магільнік зьяўляецца собскасьцяй Парахвіі, але перш-наперш ён беларускі. За 10 год ягонага йснаваньня на ім ляжаць нашыя царкоўныя, культурныя й грамадзкія дзеячы: а. а. мітрафорныя пратаярэі Данілюк і Войтэнка — адбудоўнікі аўтакефаліі нашае Царквы. У дадатку, а. Х. Данілюк змагаўся за нашае вызваленьне ня толькі з крыжам у руках, а 49 год таму і ў радох тых, што „пайшлі паміраць, каб жыла Бацькаўшчына". Тутака ляжыць удзельнік Сабору ў Канстанцы Н. Краўцэвіч, настаўнікі й выхаваўцы колькіх пакаленьняў д-р А. Орса й М. Перагуд-Рагажэцкі, сябра Рады БНР У. Кабушка й іншыя.

Тут-жа ляжаць і нашыя найбліжэйшыя, тутака, калі атамная завіруха не спапяліць нашыя косьці, ляжам і мы самі. Ляжам пад помнікамі зь беларускімі напісамі і пад бярозкамі або кветкамі, што пасадзяць нашыя дзеці або сваякі.

Мясцовы

СПОРТ У БССР

— У барукацкіх змаганьнях паміж зборнымі камандамі БССР і Румыніі, што прайшлі ў Менску, перамаглі Беларусы.

— Алімпійская чэмпіёнка мянчанка Алена Новікава (рапіра) стала пераможніцай у фэхтавальным чэмпіянаце сьвету, што адбыўся ў кастрычніку ў Гаване. На гэтым самым чэмпіянаце таксама мянчанін экс-чэмпіён сьвету Аляксей Нікапчыкаў (шпага) атрымаў сярэбраны мэдаль.

— На стралецкім чэмпіянаце СССР мянчанін Віталь Пархімовіч здабыў пяць залатых і шэсьць бронзавых мэдаляў. Зборная каманда БССР заняла пятае месца, атрымаўшы 21 мэдаляў, а ў гэтым ліку і 10 залатых.

— Зь гімнастыкаў 16 краёў, што выступілі на турніры ў Любляне (Югаславія), Беларуска Тамара Лазаковіч заняла другое месца.

— На чэмпіянаце СССР у спартовай гімнастыцы беларускія гімнасткі занялі трэйцяе прызавое месца.

— У таварыскіх паказах лепшых гімнастых Японіі й СССР, што адбыліся ў менскім палацы спорту, бралі ўдзел і беларускія гімнасткі — віцяблянка Тамара Лазаковіч ды Вольга Корбут з Горадні.

— У гімнастычных сусьцігах Японія — СССР, што адбыліся ў Ленінградзе, Т. Лазаковіч стала на другое месца.

— У сусьцігах за кубак СССР у акрабатыцы (Алма-Ата) сем беларускіх спартавікоў занялі другія месцы ў розных спраўнасьцях. Зь беларускіх удзельнікаў — 11 атрымалі ўзнагароды.

— У чэмпіянаце СССР у цяжкой атлетыцы (Львоў) мянчанін Ф. Белянкоў (лягчэйшая вага) ўстанавіў рэкорд выціскам 120.5 кг. У суме клясычнага трохборства беларускі штангісты заняў першае месца (352.5 кг.).

— Сустрэча шахматыстых БССР зь нямецкімі ў Усходняй Нямеччыне скончылася вынікам 22,5:17,5 на карысьць Беларусаў.

— Паляваньне на зайцоў, лісіцаў, ласкаў, гарнастаёў, тхароў, куніцаў, зыдраў і норак было дазволенае ў БССР ад 9 лістапада 1969 г. да 18 студзеня 1970 г. па тры дні ў тыдні — сыботы, нядзелі й панядзелкі.

— Наваградзкаму рыбалову Г. Плескачу пашанцавала злавіць у Нёмане каля в. Гнесічы сома, што важыў 15 з палавінаю кг. ды ўдоўжкі мерыў 132 цм.

ВЕЧАРЫНА Ў АШАВЕ

Беларуская Самапомач у Ашаве можа цешыцца посьпехам зладжанай у сыботу 22 лістапада вялікай вечарыны, якая была спалучаная з днём нараджэньня былога старшыні Беларускай Самапомачы Мікалая Бохара. Заля была біткам набітая гасьцямі розных нацыянальнасьцяў, а жанчыны з БС падрыхтавалі супольную перакуску. Аркестра Б. Лішчонка добра парупілася пра настрой прысутных. Прыбытак зь вечарыны быў прызначаны сябру БС Янку Мышкоўскаму, які прайшоў зацяжную хваробу.

А.—іч

НАВАГОДНІ ВЕЧАР У АШАВЕ

Беларусы Ашавы (Канада) вельмі ўрачыста сустракалі супольна з гасьцямі зь іншых мясцовасьцяў Новы 1970 Год на супольным вечары ў украінскай царкоўнай залі ды пры супольнай закусцы й выпіўцы. Пра настрой рупілася музыка з кружэлак і магнэтафонных стужак. Старшыня Беларускай Самапомачы В. Харэвіч прывітаў прысутных і пераказаў найшчырэйшыя пажаданьні на Новы Год. Зарганізаваная ў часе вечару лятарэя дала нядрэнны прыбытак у касу арганізацыі.

А.—іч

БЕЛАРУСАМ КАНАДЫ

прыпамінаем, што пры каталіцкай Архідыяцэзіі ў Таронта існуе „Беларускі Дабрадзейны Фонд" — Belorussian Charity Fund, заснаваны ў 1965 г. дзеля зьбіраньня ахвяраў на Беларускую Школу імя сьв. Кірылы Тураўскага ў Лёндане (Ангельшчына). Ахвярадаўцы атрымоўваюць з Архідыяцэзіі паквітаваньні, якія можна выкарыстаць дзеля падаткавай зьніжкі. Чэкі выпісваць на: The Belorussian Charity Fund — Archdiocese of Toronto і перасылаць на адрыс: Archdiocesan Charity Office (Finance Office — Belorussian Charity Fund), 55 Gould Street, Toronto 200, Ont. Canada.

ШУКАЮ

сыноў Браніслава Рама624ўскага 1923 году нараджэньня й Канстанціна Рамаоўскага 1926 году нараджэньня, што згубіліся ў часе вайны. Абодвы служылі ў нямецкай арміі. Шукае іх бацька Іван Рамаоўскі. Весткі слаць на адрыс:

Mr. J. Romanowski
62 Durban Street
Belmont 6104
W. Australia

НА ВЫДАВЕЦКІ ФОНД "БЕЛАРУСА"

За апошні месяц (ад справаздачы ў папярэднім нумары газэты) паступілі ў касу нашае газэты падпіска й наступныя ахвяры на Выдавецкі Фонд „Беларуса":

1. А. Беленіс	$ 100.00
2. Д-р А. Занкавіч	100.00
3. Д-р В. Рамук	50.00
4. В. і М.	50.00
5. Галенік Бар у Нью Брансьвіку (за абвестку)	25.00
6. Унівэрсытэт Чыкага	12.00
7. В. Богдан	10.00
8. Я. Чарнэцкі	10.00
9. М. Жызьнеўскі	10.00
10. П. Яськевіч	10.00
11. М. Прускі	10.00
12. В. Казлоўскі	10.00
13. М. Мароз	10.00
14. Л. Савёнак	10.00
15. Інж. С. Кісель	10.00
16. М. Сьнежка	10.00
17. А. Шукелайць	10.00
18. С. Мядзьведзкі	10.00
19. П. Кулеш	10.00
20. Я. Азарка	10.00
21. Б. Даніловіч	10.00
22. Л. Стагановіч	10.00
23. С. Гутырчык	10.00
24. Г. Дубяга	6.00
25. Я. Кузьменка	6.00
26. Я. Літвіненка	6.00
27. С. Блоцкі	6.00
28. А. Махноўская	6.00
29. Э. Жызьнеўская	5.00
30. Лінгвістычны інстытут (абвестка)	1.50

БЕЛАРУСЫ КАНАДЫ

31. Д-р Р. і В. Жук-Грышкевічы	30.00
32. С. Мацукевіч	10.00
33. П. Попель	10.00
34. А. Маркевіч	10.00
35. К. Каранеўскі	10.00
36. Б. Сладкоўскі	10.00
37. Праф. С. Сьвяневіч	6.00
38. В. Навіцкі	6.00
39. М. Кухарчык	6.00
40. А. Монід	6.00
41. В. Варанэцкі	6.00
42. М. Таўпека	6.00
43. Т. Даўгер	3.00
45. А. Харавец	2.50
46. Зь індывідуальнай прадажы	1.50
Усяго разам:	**$ 671.50**

Усім тым, што прыслалі грошы, Рэдакцыйная Калегія „Беларуса" выказвае шчырае беларускае дзякуй!

АПЛАТЫ ЗА АБВЕСТКІ, КЛІШЫ Й СЯМЕЙНУЮ ХРОНІКУ

1. **За абвесткі:** за адзін квадратны інч тэксту — 1.50 дал., за кажнае паўтарэньне—1.00 дал. за адзін квадратны інч.
2. **За пахаронныя абвесткі (кляпсыдры) і сямейную хроніку:** 0.75 дал. за адзін квадратны інч тэксту.
3. **За клішы:** шырынёй у вадну газэтную шпальту — 6.00 дал., у дзьве шпальты — 10 дал., у тры шпальты — 15.00 дал.

Аплата згары пры замаўленьні.

Чытайце, выпісвайце, пашырайце газэту Беларусаў у Вольным Сьвеце „БЕЛАРУС"